

культура

щоп'ятниці

23 вересня 2016 р.

і життя

Гогольfest

стор. 7

Поліська Січ

стор. 12-13

Львівський форум

стор. 4-5

Поклик героїв

стор. 16

Головний редактор
газети «Культура і життя»
Євген БУКЕТ

актуально

■ СТРАТЕГІЯ СТАЛОЇ ГРОМАДИ

У Міністерстві культури відбулася презентація Стратегії сталої громади, спрямованої на впровадження державної культурної політики в період трансформації, як на регіональному, так і всеукраїнському та міжнародному рівнях, – за участю представників експертного середовища різних напрямків галузі культури, керівництва відомства.

Перший заступник міністра культури Світлана Фоменко представила одного з розробників Стратегії – радника міністра культури Ірину Френкель. «Один із пріоритетних напрямків розвитку культурної галузі тісно пов'язаний із модернізацією регіональних культурних інституцій. Тому ініціатива Ірини Френкель щодо розробки Стратегії сталої громади, яку вона підготувала із залученням широкого кола експертного середовища, заслуговує на увагу, розгляд та опрацювання», – зазначила Світлана Фоменко.

Ірина Френкель поінформувала присутніх, що над розробкою цього документа працювала група фахівців із різних напрямків галузі культури.

«Розробники цього документа відвідали багато регіонів України, побачили, які проблеми є на місцях. Так виникла ідея створення Стратегії. Тому що спочатку ми ставили перед собою завдання розробити саме культурну стратегію, яка була би спрямована повністю на розвиток регіональних культур, але коли ми побачили увесь комплекс проблем, то зрозуміли, що мова йде про стратегію

Ірина Френкель

сталої громади, на яку, на жаль, не звертали гідної уваги, і тому народився такий документ – Стратегія сталої громади», – розповіла Ірина Френкель.

У своїй презентації співініціаторка задуму наочно продемонструвала теперішній стан закладів культури у районних та обласних центрах, зробивши акцент на відсутності цілісної культурної політики держави та місцевих органів влади.

«Це пряма загроза припинення культурної спадкоємності, в тому числі зміна цінностей між поколіннями, зниження інтелектуального та культурного рівня суспільства», – зазначила вона.

Рішення проблем автори Стратегії вбачають, зокрема, у створенні умов для розвитку креативних індустрій, розвитку об'єднаних громад та малих міст як культурно-туристичних кластерів, що мають спеціалізацію та об'єднали б малі музеї, споруди, природні заповідники в єдину мережу.

Розробники Стратегії сталої громади виокремили 5 пріоритетів – стратегічних завдань культурної політики України: культура – як ціннісний фундамент держави; культура – реформування галузі з урахуванням сучасних процесів; культура – як всебічний розвиток; просвітництво на основі культурних стандартів, культура – як мотор соціального розвитку суспільства; культура – як економічний фактор розвитку країни. А також визначили операційні цілі та завдання для кожного із визначених пріоритетних напрямків.

Задля збереження об'єктів культурної спадщини

Кабінет Міністрів України вніс зміни до Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Відповідна постанова була ухвалена на засіданні Уряду 14 вересня.

Представляючи проєкт акта на засіданні Уряду, міністр культури України Євген Нищук зазначив, що розроблений Мінкультури документ був розглянутий та схвалений на засіданні урядового комітету, а також доопрацьований зі спеціалістами Секретаріату Кабінету Міністрів України.

«Майже два роки Мінкультури не поповнює Державний реєстр нерухомих пам'яток України, хоча на сьогодні Експертною комісією схвалено рішення та скеровано відповідні рекомендації про занесення до Реєстру понад 1500 пам'яток за статусом місцевого значення та понад 350 – за статусом національного», –

відзначив під час свого виступу Євген Нищук.

Головна проблема в тому, що за останні роки сформувалася негативна судово-практика, відповідно до якої об'єкти нерухомої спадщини, що мали статус пам'яток місцевого значення, були виключені з Держреєстру через відсутність в обліковій документації на момент ухвалення відповідного рішення Мінкультури довідки про майнову цінність об'єкта. У Києві, наприклад, це об'єкти на вул. Хорива, 2 та вул. Грушевського, 4б. Цим самим створено судовий прецедент, цілком реальним на-

слідком якого може стати масове виключення з Реєстру тих об'єктів, які за своєю сутністю мають історичну цінність, є пам'ятками, проте через порушення формальної процедури внесення до Реєстру можуть втратити свій охоронний статус і навіть бути зруйнованими фізично».

Міністр культури інформував, що пропонуваним актом до чинного Порядку вносять наступні зміни: з переліку облікової документації, яка є обов'язковою для занесення об'єкта до Державного реєстру, виключається паспорт на пам'ятку, довідка про май-

нову цінність об'єкта та встановлюється трирічний термін для ініціювання компетентними органами перед Міністерством питання про внесення щойно виявленого об'єкта культурної спадщини до Реєстру.

Результатом реалізації цього проєкту буде вдосконалення нормативного забезпечення сфери охорони культурної спадщини, упорядкування процедури занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та об'єктивне зменшення витрат із державного та місцевого бюджетів на виготовлення облікової документації.

«Що стосується трирічного терміну для щойно виявлених об'єктів – ми намагаємося обмежити зловживання з боку місцевих органів охорони культурної спадщини, які безпідставно включають об'єкти до переліку щойно виявлених пам'яток, цим надаючи їм тимчасовий охоронний статус, що його згодом “за відповідну нагороду” знімають», – сказав Євген Нищук.

Кримськотатарська культура – невід'ємна частина дипломатії

16 вересня в Укрінформі відбулася прес-конференція, присвячена стратегії збереження та сталого розвитку культури, традицій і національного колориту кримських татар.

Під час обговорення акценти були зроблені на важливості збереження культурної спадщини кримськотатарського народу та її представлення у музеях України і світу. Також було наголошено, що планується створення культурного продукту, що буде інтегруватися в Україну, а саме популяризувати кримськотатарську культуру як невід'ємну частину дипломатії. У рамках прес-конференції також порушили питання розробки законодавчої бази, яка б регулюва-

Світлана Фоменко

ла проблему статусу корінних народів України.

«Насправді ми говоримо про ширше коло питань: захист прав людини, захист права людини на самовираження, на творчість, на мову, на культу-

ру. Зараз триває розробка законодавчого акта, який буде регулювати проблему статусу корінних народів України», – сказала Світлана Фоменко.

«Нині, на жаль, ми маємо таку ситуацію, коли кримськотатарський народ відірваний від своєї землі, від своєї культури. І вже не вперше має так зберігати свою культурну спадщину. Міністерством культури було створено державне підприємство “Кримський дім”. У жовтні ми плануємо оголосити конкурс на визначення його керівника задля того, щоб політично надати імпульс установі, яка має стати центром гуртування кримськотатарського народу».

Також були розглянуті питання шляхів об'єднання і збереження етнічності кримських татар. У тому числі реалізація проєкту «Візерунки світу»,

основними напрямками якого є робота чотирьох студій прикладного мистецтва: філігрань, кераміка, карбування і вишивка; а також створення великої колекції кримськотатарської прикладної творчості: чоловічі і жіночі костюми, ювелірні вироби, предмети побуту, керамічний і металевий посуд.

У прес-конференції взяли участь: перший заступник міністра культури України Світлана Фоменко, перший заступник міністра інформаційної політики України Еміне Джеппар, радник міністра культури України, координатор проєкту «Візерунки світу» Есма Аджієва та представник Меджлису кримськотатарського народу Ескендер Барієв.

наголос

ПАМ'ЯТНИК ОЛЕНІ ТЕЛІЗІ

Пам'ятник визначній діячці ОУН Олені Телізі, ймовірно, буде таким. Його встановлять у Бабиному Яру. Так вирішив урядовий Оргкомітет.

Орієнтована дата відкриття – 21 лютого 2017 року. Цього дня вшановується пам'ять Олени Телізі та учасників похідних груп ОУН, яких німецькі окупанти розстріляли у Бабиному Яру.

Богдан ЧЕРВАК

УКРАЇНА ТА КИТАЙ: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ

У ході робочої поїздки до Китайської Народної Республіки міністр культури України Євген Нищук провів зустріч із Надзвичайним і Повноважним Послом України у КНР Олегом Дьомініним.

Під час розмови були обговорені перспективи співпраці двох країн у межах культурного співробітництва, а також основні напрямки роботи української делегації в рамках Міжнародного культурного ЕКСПО 2016 Шовкового шляху, що цими днями відбувається у місті Дуньхуані. Зокрема, проведення низки двосторонніх зустрічей очільників культурно-гуманітарних відомств з учасниками міжнародного форуму.

У розмові були окреслені напрямки культурної співпраці, актуальні як для України, так і для КНР: питання подальшої роботи в контексті кіногалузі, залучення усіх зацікавлених з обох сторін до інвестиційних проектів; поживалення гастрольних виступів українських музичних та балетних колективів у Китаї.

***

У рамках відкриття першого Міжнародного культурного ЕКСПО 2016 Шовкового шляху, що проходить у Китайській Народній Республіці, міністр культури України Євген Нищук зустрівся з віцепрем'єром Держради КНР Лю Яньдун.

Під час розмови політик, відповідальна за питання, пов'язані з гуманітарним сектором КНР, підкреслила зацікавленість Китайської Народної Республіки у співпраці з Україною.

Під час роботи на міжнародному культурному форумі міністр культури вже провів низку переговорів із представниками вищих навчальних закладів КНР щодо впровадження на факультативних засадах занять з української мови, а також відкриття у Китайській Народній Республіці культурних центрів та художніх галерей.

Прес-служба Мінкультури

Трагічні сторінки Бабиного Яру

Оксана БРУСКО

Цьогоріч Україна відзначає 75-у річницю трагедії Бабиного Яру, де восени 1941 року нацистами були скоєні масові вбивства представників різних національностей, більшість із яких – євреї, українці, роми.

З цього приводу в Музеї історії Києва відкрилася виставка «Бабин Яр – Пам'ять на тлі історії».

У день відкриття атмосфера була хвилюючою, адже випала можливість доторкнутися до сторінок трагічної історії міста Києва і відчути той біль, який переживали наші пращури. Експоновані світлини та предмети наочно показали факти минувшини, а Бабин Яр постав у зовсім іншому світлі – страхітливому.

У виставковій залі на верхній частині стін розміщені фотографії дітей – невинних жертв. Їхні крихітні постаті символічно зображені на тлі небес. Нижня частина стін вкрита знімками розстріляних на території Бабиного Яру дорос-

лих. Ці світлини є невід'ємною частиною історії та доказом нелюдського злочину.

«Роками багато фактів цієї трагедії замовчувалося, не відкривалися всі архівні документи, але сьогодні ми повинні знати всю правду, аби таке більше ніколи не повторилося», – наголосив міністр культури України Євген Нищук.

Експозиція складається з двох візуальних та смислових частин. Перша розповідає про наслідки нацистського терору та знищення радянською владою пам'яті про Бабин Яр. Друга демонструє проекти меморіального парку, до якого увійде територія Яру, прилегла кладовища та інші пам'ятні

об'єкти, що розташовані неподалік. Представлено близько 800 світлин, 9 відеороликів, створених на основі архівного

відео, та матеріали архітектурних проєктів.

«Виставка розповідає про історію того, що сталося в роки нацистської окупації, як приховувалася пам'ять про Бабин Яр, а також пропонує декілька ідей, яким він міг би виглядати тепер, якби у ньому знайшлося місце для пам'яті кожного вбитого», – сказав голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович.

Він також наголосив, що Бабин Яр має стати місцем, де вшанують пам'ять кожної убитої на цій території людини.

Експозицію можна оглянути до 30 листопада.

«Віват, Академія!..»

Міністр культури України Євген Нищук відвідав урочистості з нагоди початку нового навчального року в Українській академії лідерства – навчальному закладі, що ставить на меті розвиток особистості, а також є кроком у реформуванні підходів до надання освіти в Україні та наділенні її новими змістами.

«Спілкуючись тут, в Академії лідерства, зі студентами і викладачами, я ясно розумію – це той новий шлях, завдяки якому Україна зможе здолати цілу низку проблем, які зараз є у суспільстві, – сказав міністр культури. – І саме тому нам вкрай необхідно шукати нові форми навчання. Молоді люди потребують нових можливостей для реалізації та самопізнання. За короткий час тут молодь може переконатися

у своїй мрії, утвердитися у справі, якій планує присвятити життя та яка допоможе відбутися у житті».

Також Євген Нищук зазначив, що сучасна українська історія знає приклади, коли за 3 місяці може змінитися не просто людина, а ціла країна, тож за ті 10 місяців навчання в Академії студенти мають нагоду знайти себе. Він також наголосив, що радо долучиться до

роботи навчального закладу і прочитає кілька лекцій з акторської майстерності, навички якої є актуальними як для творчості, так і для повсякденного життя.

У урочистій церемонії початку нового навчального року взяли участь викладачі Академії – лідери думок, а також студенти, які вже завершили курс навчання. Слово мала також донька одного з офіцерів-військовослужбовців, що віддав своє життя у бою на Сході України. Дівчина зазначила: молоде покоління прагне змін і готове змінюватися.

Випускниками першого набору Української академії лідерства стали 39 молодих людей, віком 17–18 років з усієї України, включно з Кримом, які не побоюлися після школи тимчасово відкласти вступ до вузу заради можливості навчання й інтенсивного особистісного розвитку в УАЛ. Вони

пройшли освітній курс, який включав елементи фізичного, академічного і духовного виховання та вдосконалення. Протягом року студенти поглиблено вивчали логіку, математику, фінансовий менеджмент, іноземні мови, українську та світову філософію, історію, релігієзнавство, політологію, національну безпеку, комунікації.

Заняття для слухачів Академії провели: Ярослав Грицак, Валерій Пекар, Павло Шеремета, Ярослава Джонсон, Віктор Зотов, Андрій Зелінський, Наталя Попович, Михайло Винницький та інші. Студенти взяли участь у кількох поїздках по Україні та в міжнародній навчальній подорожі сімома країнами Європи. Цьогоріч важливий акцент у навчанні планують зробити на культурі та мистецтві.

Прес-служба Мінкультури

редактор
Любов ЯКИМЧУК

на перехресній станції

■ ПРЕМІЯ ЗА «ПОЗИТИВНУ АСОЦІАЛЬНІСТЬ»

БЕЗОДНЯ

16 вересня у Львові, в рамках Форуму видавців, відбулося вручення Міжнародної літературної премії імені Олеся Ульяненка. Нагороду за нонконформізм у творчості та «схильність до позитивної асоціальності», засновану в пам'ять про письменника його друзями, вручають уже вп'яте.

Цьогорічне журі в складі Андрія Гончарука, Світлани Скляр, Тетяни Трофименко, Мурзіка Васильовича та Олега Шинкаренка обрало переможцем роман «Безодня» української письменниці, сценаристки та кінорежисерки Маріси Нікітук. Оскільки лауреатка премії не була присутня на церемонії у зв'язку із зайнятістю на зйомках свого фільму, премію від її імені отримала видавець книги Анетта Антоненко.

Також новою номінацією премії – «за популяризацію творчості Олеся Ульяненка» – відзначені: голова Чеського культурного центру в Україні Люціє Ржегоржикова, перекладачка Іржіна Дворжакова та редактор Петер Мінаржік – за видання роману Олеся Ульяненка «Там, де південь» у Чехії.

■ ЛАБИРИНТИ БОРХЕСА – У КИЄВІ

Book Platform – проект нового формату книжкового ярмарку в рамках фестивалю «Гогольfest. Вавилон» у Києві, на «Арт-заводі Платформа», що відбувається 23, 24 та 25 вересня. У межах нетрадиційно вибудованого ярмаркового простору кожен учасник моделює власний унікальний світ, через який розповідає про себе.

В одному із оповідань Борхес описав Усесвіт – як Вавилонську Бібліотеку із шестикутними галереями і п'ятьма полицями на кожній стіні, такою ж буде і структура Book Platform. Відвідувачі потраплятимуть у закритий світ і проведуть повз усі ключові етапи людського буття: від дитинства й до вічності. Book Platform уперше представить незвичний, максимально комфортний для відвідувачів, різнобічний та структурований формат ярмарку. KIDS – дитяча літературна програма у рамках проекту Book Platform – відбудеться 24 та 25 вересня.

Пригоди українського поета у Нью-Йорку

Любов ЯКИМЧУК

Під час Форуму видавців у Львові видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» презентувало «Антологію молоді поезії США». У книзі представлені вибрані вірші найвідоміших та найцікавіших молодих поетів Америки (загалом це 35 авторів).

Упорядкував антологію молодий український поет і перекладач Тарас Малкович, який певний час жив у Нью-Йорку, досліджуючи, як стипендіат Фулбрайта, молоду американську поезію.

На запрошення видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» – вперше в історії України, як зазначає саме видавництво, – молоді поети США відвідали Львів і Київ: спеціально з нагоди презентації «Антології». Книгу представили: автор передмови та відомий поет, багаторічний керівник американської Програми Фулбрайта у Нью-Йорку Том Гілі, нью-йоркська письменниця з українським корінням Олена Дженнінгс, а також любитель епатажу Джеймс Бравнінг Кеппл.

За словами Тараса Малковича, антологія виникла так: «Ще перед відбуттям до США мені трапилася щаслива нагода познайомитися з поетом і тодішнім головою ради Програми Фулбрайта Томом Гілі, який саме відвідував Україну, коли в ній ще витав дух Революції Гідності... Він став першим, хто увів мене в амери-

канську сучасну поезію, якої я, щиро кажучи, зовсім тоді не знав. Він одразу ж знайшов мені гідного куратора в Колумбійському університеті...»

Том Гілі у передмові до книжки пише про цю книгу так: «Тарас Малкович створив цю антологію, щоб виразити слова цих поетів його словами, а його слова – словами цих поетів. Це саме той інтимний взаємобмін, який трапляється, коли має місце гарний переклад – коли вдається витримати баланс між его і самоприниженням, висловлюванням і червономовленням, точним відтворенням і вигадкою».

Загалом, історія роботи над антологією заслуговує на окрему увагу: «У Нью-Йорку я щасливим випадком поселився на рік на квартиру до поета Джеймса Бравнінга Кеппла, – згадує перекладач-упорядник. – Він запалився ідеєю антологізації молоді поезії США і відразу звів мене зі Стівеном Мотікою, мистецьким директором місцевої літературної організації «Будинок поета», яка після 11 вересня 2001 року переїхала з крихітного приміщення до кількаповерхової будівлі у Даунтауні – у районі нещодавно перебудованого «Світового торгового центру». Я мав доступ до багатьох бібліотек міста, але стільки збірок наймолодшої хвилі поетів США, як я знайшов у бібліотеці «Будинку поета», я не бачив, мабуть, більше ніде.

Стівен одразу доручив своїм помічникам розрекламувати серед найкращих, на їхню думку, молодих поетів, що «молодий поет і перекладач з України приїхав до Нью-Йорка і шукає віршів для антології

молодих поетів США». Рекламу вдалася, і вже за кілька днів мені почали надходити десятки електронних добірок, а декілька поетів навіть надіслали свої книжки мені на поштову адресу.

Читаючи рукописи, я тим часом відвідав ще одну поетичну скарбничку міста – крамничку Belt's Brooklyn Poetry Shop, де її власник Джеред Вайт склав іще один список поетів і сконтактував мене з ними.

Я почав активно ходити на поетичні вечори, які Джеред і компанія часто проводили у тій крамничці. Пригадую, як зайшов на один із них, а там серед слухачів стоїть знаменита Енн Гетевей та уважно слухає!

А саме тоді у кінотеатрах США йшов «Інтерстеллар» з нею, і тим неймовірною мені здалася ця зустріч.

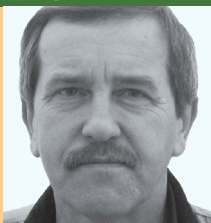
Мені не довелося довго вишукувати місця проведення літвечорів молодих нью-йоркських поетів самому. Знайшовши кілька таких локацій, я несподівано почав отримувати цілу купу запрошень на поетичні виступи. Часом читання відбувалися в таких далеких закапелках, що

через дошкульні вітри і снігопади дійти туди було справжньою пригодою. Коди на дверях, паролі – іноді все було майже так, як я уявляв собі типовий вечір поезії майбутніх зірок у «бітницькій» Америці.

У процесі роботи над перекладом віршів, щоб точніше з'ясувати деякі «затемнені» рядки, мені випало зустрічатися з багатьма поетами. Або з чемності, або з якогось справді нещодобного захоплення ідеєю антології – вони навпередбій розхвалювали проект, дякували, що під час нашої розмови про переклад прихованих смислів у їхніх віршах вони відкрили для себе власну поезію по-новому. Дехто по-дитячому захоплено брався фотографувати чернетки перекладів, дехто із захватом говорив, що для нього неабияка честь бути перекладеним українською – мовою країни, де відбувся Майдан.

Ще з самого початку перебування в Америці мене заінтригувала одна деталь, яка лише зміцнила бажання перекладати наймолодших. У листуваних один із поетів амбіційно заявив: «Нашими віршами ми хочемо зробити так, щоб «бітники» кругнулися у своїх могилах!» Тобто якщо попередне,

«постбітницьке», покоління поетів ще наслідувало «бітників» і тягло за собою їхню традицію, то ці, «нові», вже хочуть творити щось цілковито інше... Щоправда, часом і вони западають на класику, намагаючись і Рільке, і Бодлером, і біблійними епізодами, і прадавніми ацтекськими міфами, або вдаються до вигадання власних «міні-легенд», прирівнюючи їх до тих, які вже давно існують».

редактор
Сергій ЛАЩЕНКО

література

■ НЕМА НАЙКРАЩОЇ КНИГИ

Цьогорічний книжковий Форум у Львові не обрав найкращої книги року: їх було настільки багато, що журі конкурсу розгубилося і не дійшло спільної думки.

І тому XXIII Форум видавців відзначив нагородами 23 найкращі книжки, які цього року надійшли на конкурс. Вони відображають широченну палітру літературного й культурного надбання, бо серед відзначених книг – і художні твори, і довідкова література, історична, мистецька, технічна, і фотоальбоми, література перекладна й українська, автори сучасні й ті, що вже давно відійшли у вічність, але їхні книги оживають по-новому в сучасних українських видавництвах.

Ще багато різних книг було відзначено спеціальними нагородами від органів влади, громадських організацій, львівських банкірів; були спеціальні відзнаки від шанованих львів'ян, як-от від родини Калинців; спеціальні відзнаки від університетів і різних «малих журі». . . Церемонія вручення нагород тривала весь вечір у Львівському оперному театрі та завершилась виступом сестер Тельнюк, яких львів'яни люблять і приймають дуже тепло.

І цього разу були «накладки», зміщення в часі, хтось з авторів не встиг приїхати, а тому зустріч відміняли. . . Але, як сказала львів'янка Богдана Пляцук, «Форум для мене – це завжди свято. Я у ці дні залишаю усі свої справи і йду сюди, у центр міста, де є багато книжок, намагаюся купити якнайбільше хороших книг, які потім читаю упродовж року. І ще для мене дуже важливими є зустрічі з авторами, які теж стараюся не пропустити».

Цьогоріч десь у кулуарах прозвучало число «мільярд». Тобто на Львівський форум привезли мільярд книжок. Щоб дізнатися, чи це справді так, потрібно робити спеціальне дослідження, опитувати всіх учасників, а тільки їхній перелік займе понад двісті вісімдесят сторінок окремого видання. Ще одна книжка – список заходів, які відбувалися протягом цього книжкового тижня.

І найважливішим підсумком усього, мені видається, може бути ось така маленька деталь: на третій день роботи Форуму по радіо оголошували різні новинки, анонси презентацій і зустрічей, а поміж ними – об'яву про загублений гаманець. Хтось у цьому гармидері загубив гаманець, його знайшли і віднесли до радіорубки – щоби знайти власника. Так чинять представники культурних націй, які виховуються на добрих книжках.

Мені подумалось: а чи можлива така ситуація в іншому українському місті – на протилежному боці країни? Чи той гаманець би віддали? Туди треба їхати з доброю книжкою, з багатьма-багатьма книжками, і тоді менше буде потрібно автоматів.

 Надія ПАСТЕРНАК
 Фото Йосипа МАРУХНЯКА

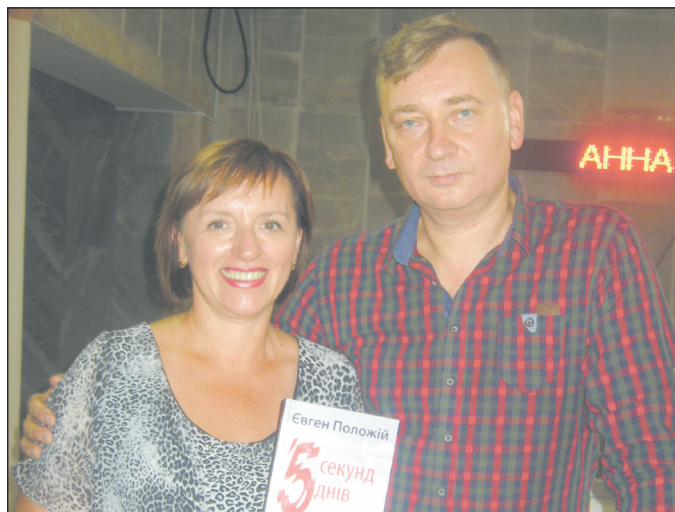
Українці менше купують, але щоразу сильніше згуртовуються

Сергій ЛАЩЕНКО

Неодноразово ловив себе на думці: коли доводиться писати про Форум видавців у Львові (нещодавно відбувся уже 23-й), то непросто визначитися з напрямком розкриття теми. Не хочеться ж повторюватися з року в рік...

А писати можна довго, шанобливо і в деталях про будь-який аспект Форуму. Адже це, перш за все, знайомство із найкращими творами української та світової літератури.

Хороших книг настільки багато, а придбати твір із дарчим підписом – з рук відомого письменника настільки престижно, що Інтернетне читання на деякий час відступає. А зустрічі з цікавими людьми? Що їх замінить? Дивіться, які можливості були цього разу: «У пошуках смислів і Батьківщини: Донбас і Крим як порубіжні українські регіони» (Наукова бібліотека Львівського національного університету). Йдемо далі: «Декомунізація в Україні. Перші підсумки. Український інститут національної пам'яті». Прямо очі розбігаються... Ось ще: «Донбас – кордон війни і миру. Український інститут стра-

Читачка з письменником Євгеном Положієм

страх. Як говорити з ісламським світом без упереджень».

Одним словом, зустрічей багато, тематика найрізноманітніша, але все це не завжди поряд... Форум використовує найрізноманітніші майданчики у центрі Львова. Тож доводиться враховувати і фактор віддалі. Але й винагорода (емоційна) завжди присутня. Скажімо, пішов на зустріч із колишнім поетом-дисидентом Томасом Венцловою (Литва). І вже там пригадав, як понад тридцять років тому вчив напам'ять вірші його батька – відомого литовського поета Антанаса Венцлови. Звісно ж, учив литовською. Томас і його друзі були приємно здивова-

А головне те, що з'являються чудові можливості познайомитися з авторами особисто. У минулому році друзі придбали для мене книгу сумчанина Євгена Положія «Гловайськ». Але з ним самим я не встиг поспілкуватися, добре, що хлопці хоч номер телефону випросили у письменника. То я з автором бестселера «Гловайськ» упродовж року разів із десяти розмовляв. Ми домовлялися зустрітися то в Києві, то у Львові, то на Сході... І ось нарешті зустрілися – за львівською кавою. Тепер у пана Євгена новий роман на ту ж військову тематику – «П'ять секунд, п'ять днів». Ставлю автору декілька запитань. Перше: як впливає АТО на українську ідентичність?

«Звісно, ця війна вплинула на людей, – відповідає Євген Положія. – Але справа в тому, що впливає вона на кожного по-своєму. Є певна диференціація. Події на Сході згуртовують якусь частину нації, а якусь... виштовхують з України. А когось війна просто відсторонює. Людина робить вигляд, що нічого серйозного не відбувається. Тож різні йдуть процеси, і важко підрахувати, кого і чого більше...»

Форум дає можливість глибше пізнавати світ. Раніше ми в школі щось там вчили про США, Німеччину, Францію, Велику Британію... Про менші країни знали небагато. А тепер ось, будь ласка: «Макс Безора. Каталонська поезія». Або «Вечір румунської літератури. Ліліана Коробка та Василь

Ерну». Можна поспілкуватися з македонським автором Кіро Доневице. Або з сербами – Марією Міджович та Срджаном Срдицем. Або зі словенцем Міланом Деклевам.

Мушу сказати, що з мешканцями колишньої Югославії спілкуватися непросто – вони погано володіють російською, а їхні мови українцю не так просто зрозуміти, як, скажімо, білоруську, словацьку чи польську. А було б про що поговорити! Адже те, що у нас відбувається на Донбасі тепер, тодішні югослави пережили майже чверть століття тому. Які уроки винесли?

А як тепер почуваються білоруси? Теж очікують війни з Росією? А що у них відбувається з літературою? Цікаво було поговорити з білоруськими літераторами Марією Роудою, Володимиром Пятровічем, Алесем Пашкевічем, Валянцінай Аксак. Попри дивовижну спорідненість, відчувається, що проблеми у наших країн зовсім різні. Але нас об'єднує така річ, як солідарність. І не лише слов'янська.

Була на Форумі й Алла Дудаєва, яка представляла книгу «Мільйон перший. Джохар Дудаєв» – про свого героїчного чоловіка. Поряд я побачив журналістку Марію Базелюк, яка неодноразово була у «воєнній» Ічкерії і зустрічалася зі славетним генералом. Пані Марія дізналася про те, що Зелімхана Яндарбієва на українську перекладає львів'янин Володимир Тимчук – правнук одного із засновників незалежної Гуцульської республіки (1918–1919). Попросила передати для нього перший том поезій Яндарбієва. Не без хвилювання прочитав у цій книзі вірш «Друг», присвячений білоруському поету Ригору Бородуліну. Є там такі рядки:

*Когда белорусский поэт
сегодлавыи
Восславит чеченцев свободу
и дух,
В Черных горах туманы под
солнцем таят
И песни Полясья ласкают
мой слух...*

Чомусь подумав: от у цьому неминучому збігу обставин (світ же тісний!) і є головна цінність Форуму видавців.

Алла Дудаєва

тегій глобального розвитку і адаптації». Або: «Нормальність в ненормальності. Донбас з Мареком Огдовським (Польща)». Є і більш глобальні теми, скажімо: «Мінус

ні, бо не сподівалися зустріти у Львові людину, яка дещо знає з литовської поезії. Це лише один приклад, а скільки ж їх було! Доказів відомої тези, що світ тісний...

редактор
Леся САМІЛЕНКО

акцент

■ НЕ СТАЛО РОМАНА ІВАНІЧУКА

На 88-ому році життя відійшов у вічність український письменник, громадський діяч, член Спілки письменників України та майстер історичної прози Роман Іванічук.

Він встиг подарувати світові цілу низку творів, які захоплювали, вражали, поглинали виром подій минушини. Р. Іванічук – автор багатьох збірок новел та оповідань, повістей «Місто», «Сьоме небо», «На перевалі», «Зупинись, подорожній!» («Спрага»), але найбільшу популярність він здобув як історичний романіст. Україна втратила велику людину, якої дуже бракуватиме.

Поховали письменника на Личаківському цвинтарі у Львові, в родинному гробівці.

■ «МОЙСЕЙ» ОЧИМА ХУДОЖНИКА

Львівський музей історії релігії презентував виставку пастелей Євгена Безніска «Мойсей», присвячену 160-річчю від дня народження Івана Франка.

На форматних аркушах зображені неповторні ландшафти древньої землі, колоритний побут місцевих мешканців, яскраво відтворені метафори, символи, асоціації, що по вінця наповнюють біблійні сцени глибоким метафізичним змістом. На виставці також представлений портрет Івана Франка роботи митця.

Художник Євген Безніско упродовж 50-літньої творчої праці створив цілу галерею художніх робіт за мотивами творів Тараса Шевченка, Лесі Українки, Василя Стефаника, його пензлю належить низка портретів визначних культурних і громадських діячів України.

■ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОПЕРІ – «ЗОРІ НЕАПОЛЯ»

12 жовтня у Львівській опері (вперше в Україні) відбудеться Міжнародний фестиваль неаполітанської пісні «Зорі Неаполя».

Концертна програма розкриє неповторний світ неаполітанських пісень, які прозвучать на українській мові Богдана Стельмаха. На фестивалі зустрінуться Львів і Неаполь, поєднається Україна та Італія, адже разом з українськими виконавцями неаполітанські пісні українською мовою вперше заспіває відома італійська співачка Annalisa Martinisi.

Стартує акція «Рік жертв Великого терору»

Акція українських журналістів «Рік «Списку Сандармоху», проведена 2012 року, набула дальшого розвитку восени 2016-ого.

Напередодні роковин соловецьких розстрілів кінця жовтня – початку листопада 1937 року й наближення (у 2017-ому) 80-их роковин Великого терору – масових політичних репресій в СРСР – творчий колектив Міжнародної інформаційної агенції Vector News у партнерстві зі Всеукраїнським благодійним фондом «Журналістська ініціатива» започаткував акцію «Рік жертв Великого терору».

Новий проєкт стартував публікацією архівної розвідки про політв'язнів з України –

Сергій Шевченко в Соловецькому кремлі (2009)

професора Петра Демчука й державного діяча, письменника Антона Крушельницького. Вони в концтаборі на Соловках у часи жорстоких репресій більшовицького режиму мали мужність не коритися сваволі «влади соловецької»: протес-

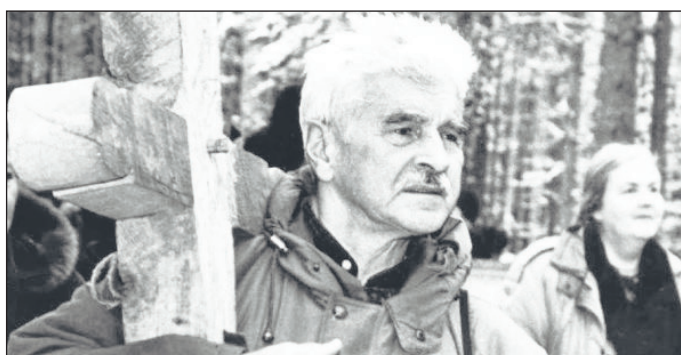
тували проти знущань, оголошували голодування. Анонсовано й поетапну (з позначкою «далі буде») публікацію «Українського списку Сандармоху», в якому налічується майже 300 осіб. Список складено за розстрільними протоколами найбільшого тюремного етапу соловецьких в'язнів, страчених восени 1937-ого. Ця публікація меморіального характеру міститиме ширше, ніж було раніше, біографічні довідки; перелік персоналій майже на третину доповнений і в оновленому вигляді буде оприлюднений вперше під назвою «Соловецькі в'язні-українці й особи, чий долі пов'язані з Україною, розстріляні в урочищі Сандармох 27.10. – 4.11.1937 року».

Відомий від кінця 1990-их років варіант списку скла-

ли вчені-історики, зокрема Юрій Шаповал, і дослідники з Держархіву СБУ. Той перелік було надруковано в 2-томнику «Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937–1938 роках» (2003). Але ще частину страчених у Карелії соловчан «ідентифіковано» як українців лише після 2010-ого, про це писали і в пресі. Приміром, серед таких «загублених» українців були вчені Катерина Абраменко (Авраменко), Олександр Вайн, письменник-авангардист Гро Вакар та інші.

Цьогоріч «Список Сандармоху» істотно допрацював і підготував до друку письменник, заслужений журналіст України Сергій Шевченко. Він – дослідник теми репресій, автор книжок «Українські Соловки», «Архіпелаг особливого призначення», «Розвіяні міфи. Історичні нариси і статті», «Соловецький реквієм» (останню 2014 року подавали на здобуття Шевченківської премії) та інших творів, що в різні роки удостоєні журналістських і літературно-мистецьких премій імені Івана Франка, Володимира Винниченка, В'ячеслава Чорновола.

Людмила МЕХ,
заслужений журналіст України,
президент ВБФ «Журналістська ініціатива»

На архівній світлинці 1997 року Євген Сверстюк на меморіалі в урочищі Сандармох, Карелія

Стояти на боці правди життя

У Будинку звукозапису НРКУ відбувся творчий вечір відомого прозаїка, літературного критика, публіциста, видавця, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Михайла Слабошпицького – з нагоди його 70-річчя.

Привітати Михайла Федотовича прийшли його колеги-письменники: Дмитро Павличко і Володимир Загорій, Павло Мовчан і Любов Голота, Михайло Сидоржевський, Григорій Гусейнов, Станіслав Чернілевський та Іван Малкович; науковці Микола Жулинський, Павло Гриценко; популярні актори – Наталя Сумська, Анатолій Хостіков і Богдан Бенюк; телеведуча Тамара Стратієнко та інші достояння. З їхніх вуст у переповненому концертному залі Національної радіокомпанії України прозвучала висока оцінка міри його багатогранного таланту як відомого письмен-

ника і громадського діяча. Кобзар Тарас Компаніченко разом зі своїм гуртом «Хорей Козацька» підготував для ювіляра, на велику втіху слухачам, особливу музичну програму.

Своєю чергою, видатний поет-класик, Герой України Дмитро Павличко констатував: «П'ять романів-біографій, які вийшли з-під пера Слабошпицького, написані на рівні Андре Моруа».

Словопоклонником назвав Михайла Слабошпицького український мовознавець, професор, директор Інституту української мови НАН України Павло Гриценко. Ведучий вечора – науковець, відомий письменник, дипломат, нині голова Шевченківського комітету Юрій Щербак наголосив, що це не просто черговий ювілей, а справжнє свято української літератури, українського слова й українського духу.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

фестивалі

ОДА ВІТРУ Й ТИШІ

«...але вітер...» Таку назву має кінетична вистава у постановці режисера Влада Троїцького, прем'єра якої стала несподіваним арт-шоком для багатьох. Адже головним героєм цього спектаклю, за словами автора, є вітер – як виконавець головної ролі і водночас стихія, що у кожної людини породжує різні відчуття.

Від страху, якщо він є таким сильним, що здатен принести лихо, – до ніжності, яку викликає його лагідна поведінка. Вітер у виставі має різні «обличчя», він заманює увагу глядача у свої тенета та провокує роздуми про все, що супроводжує такі почуття людини, як любов і кохання. Всі пристрасті стосунків Інн і Янь у цій виставі – під вуаллю (чи навіть під безліччю вуальних декорацій) – виглядають як якесь диво, що таїться в думках і пристрастях кожного.

Несподіваним був і початок спектаклю, який надавав про банальність людського життя, що є сірим

і чорно-білим, коли прикрашене лише ганчірками. Шмаття мовчки і розважливо розвішують учасники дійства, створюючи щось подібне до італійських чи одеських двориків – із білизнаю, що сохне. Аж раптом уся ця декорація перетворюється на прозору і видовищне диво, що оживає під поривами вітру і починає рухатися під дивовижний супровід не менш дивовижної автентичної мелодії, яку виконує професійна співачка з фольклорного колективу «Древо».

Ця музика і безсловесний спів створюють особливу психоделічну палітру вистави, де грає вітер і декорації. А ще все це видовище спроможне ввести глядача у стан трансу, якщо відключити голову і просто насолоджуватись усім, що відбувається на сцені та в залі. Адже тут під час вистави гуляє не лише вітер, оздоблений різнобарвним кольоровим феєрверком. Тут іще можна насолодитися тишею, яка вкраплена в канву задумів режисера так смачно, що її можна назвати десертом у вітряній феєрії кохання.

Але зрозуміло, що все це треба почути і побачити на власні очі. Адже театральне дійство спонукає не лише до роздумів про стихію та людські почуття, але й про те, що ми часто живемо, навіть не задумуючись: силою може бути не тільки створене людиною в матеріальному світі, але природа і все, що в ній є для нас лише звичкою жити й використовувати її блага.

Як можна показати вітер чи тишу? При нагоді подивіться цю виставу – тоді стане зрозуміло, що і це можливо. Але враження у кожного будуть свої, бо ж на це і розрахована поліфонічна задумка режисера, котрий любить дивувати не епатажем, а вишуканістю власних ідей та їх втілення на будь-якій сцені. А специфіка цієї прем'єрної демонстрації ще й у тому, що абсолютно сіра і просто «заводська» атмосфера приміщення «Гогольfesty» може перетворитися на видовище, яке мимоволі дає відчуття присутності у царському палаці.

Велика сила кінетичного мистецтва!

Лариса БЕЗСМЕРТНА

«Гогольfest» як антистрес

Леся САМІЙЛЕНКО

Цьогорічний фестиваль, без перебільшення, є антиапокаліптичним явищем в історії української мистецької трибуни. Сама його назва – «Гогольfest. Вавилон» – спонукає до роздумів про вічне, людські цінності та місце людини в земному бутті планети.

Ініціатор, організатор і натхненник цього дива Влад Троїцький свою ідею заглиблення у філософські теми пояснює так: «Я люблю і роблю свято для людей. А в нашому повсякденні, особливо зараз, так багато стресів, що сам відчув потребу створення чогось виняткового. Свята, яке б відволікло людей від буднів і занурило їх в інший світ, на територію прекрасного і вічного. Адже це завжди було близьким для тих, хто обрав шлях до добра і хоче бачити світло в кінці тунелю...»

І, судячи з усього почутого і побаченого упродовж перших днів життя, яке вирувало на території «Арт-заводу Платформа», що на околиці столиці, задум реалізувався. Міф про Вавилон став лише брендом фестивалю, який залишиться у пам'яті глядачів, що мали нагоду побачити розкішну в усіх аспектах театрального мистецтва виставу

режисера Влада Троїцького – оперу-цирк «Вавилон».

А вавилонські пристрасті в рамках усієї фестивальної програми можна згадати ще й у контексті боротьби з апокаліптичними настроями – словами директора з маркетингу Сергія Соколова: «Інтеграція – це коли «Арт-завод» перетворюється на місце сили для сучасного мистецтва... і сприяє розвитку культурного життя і Києва, й України в цілому; є логічним процесом еволюції схожих творчих кластерів у світі. І наша мета – надати всі необхідні ресурси і створити настільки правильну атмосферу, щоб талановиті люди, які працюють у різних культурних напрямках, відчували підтримку і натхнення».

Як учасник фестивального життя, можу розповісти і про свої враження, отримані протягом перших днів дійства. Заходиш на територію «Арт-платформи» – і підсві-

домо відчуваєш особливий клімат, який панує на ній. Ти нібито опиняєшся у невеличкому європейському містечку, яке зберегло свої історичні корені і плекає їх на радість людям. Привертають назви невеличких кіосків, що розташовані на алеї, де можна смачно і ситно попоїсти. Ці назви, на зразок «Ательє еклерів», можна видати окремим словничком лінгвістичних термінів «Гогольfesty». Розташований посеред «арт-платформівського» королівства павільйон, у якому можна побачити будь-що і будь-звідки, має назву «Баракхолка» та заманює колекціонерів своєю несподіваністю очікувань на знахідки.

А зелені галявини із надувними кріслами і шезлонгами повертають у світ природи та насолоди відпочинку. Багато уваги приділено дитячим інтерактивним іграм, для цього там є все, щоб дітям та й до-

рослим було цікаво. Тож вдень у вихідні дні малечі там було так багато, що, здавалось, ти потрапив на якесь дитяче свято. А ще кидалося в очі те, що обличчя людей були якимись особливими і натхненними, щасливими, а очі – сяяли від радості.

Мабуть, неспроста. Адже після грандіозного відкриття фестивалю під назвою «Шоу В.», програма якого була перформансом нового типу від Владислава Троїцького, все свідчило про те, що його задум перетворити фестиваль у лікувальний засіб від стресу – реалізувався. А палаюча скульптура від «Скульптурного цеху» майстрів, які протягом дня її творили, за його ж словами, є символом очищення від... усього того, про що хочеться забути хоча б на день. 50 барабанників, які супроводжували цей ритуальний обряд очищення, довели ідею до досконалості.

Та й сама режисура відкриття фестивалю була такою вишуканою і багатою на несподіванки, що залишила по собі лише бажання повернутися на цей шматочок європейського світу, де на кожному кроці тебе зустрічають із посмішками і доброзичливими побажаннями приємного відпочинку. А такої кількості людей, який розмовляє різними мовами, але водночас бачить одне одного по очах і, головне, розуміє, що потрапив на територію, з якої можна побачити світло в кінці тунелю, – я давно не зустрічала.

Вистава, якої ще немає...

Про документальний проект із переселенцями з Криму чути давно. Тож саме тому цікаво було дізнатися про це з уст його творців: якщо не все, то хоч трохи конкретики.

На локації, котра на фестивалі має назву «Театр переселенців», зібралися кримчани та автори і режисери проекту: Наталія Ворожбит, Олексій Карачинський та Георг Жено. Попросили всіх присутніх звузити коло, аби таким чином стати ближчими одне до одного. Зблизилися настільки, що й побачили очі того, хто навпроти. Так і відбувся чи то круглий стіл, чи дискусія на тему проекту про переселенців із Криму.

За словами Наталі Ворожбит, все здавалось дуже простим, а виявилось досить складним, коли вже йшлося про участь самих кримчан. Бо мало хто з них бажає не лише розповісти про пережите, але

й згадувати. На контакт ідуть одиниці, і досить непередбачувані особи. Тож вирішили добре підготуватися до роботи й почали з уже звичного для «Театру переселенців» моменту роботи.

У неділю запросили тих людей, котрі розповіли про свій Крим: і сакральне, й

веселе. Один з учасників поділився спогадами про свій перший досвід в коханні, який пов'язаний саме з Кримом. Інший – про Тарханкут – як куточок цієї землі, згадка про який для нього – найкраща. А німецький партнер і колега Георг Жено здивував відвертістю: його рішення взяти участь у цьому проекті викликане правилом не братися за те, про що все знає. У Криму він не був, тож хоче відкрити для себе цей край та дізнатися більше про людей, які там жили і навіть досі залишаються на півострові.

До цього можна додати ще й те, що локація «Театр переселенців» на території «Гогольfesty», де гуртуються і мають змогу обговорити свої плани всі охочі, – постійна.

Лариса САМІЙЛЕНКО

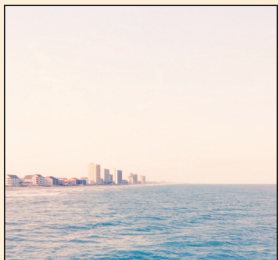
редактор

Єлизавета ТАРАСОВА

Музика

■ ДИСКОТЕРЦІЯ. 12–18 ВЕРЕСНЯ

EVERYTHING FLOWS / TANPO CRISIS

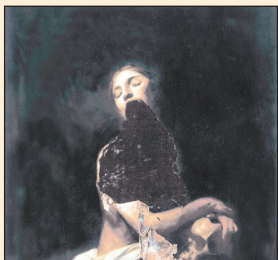
Оцінка «КіЖ»:

★ ★ ★ ★ 1/2

Есенція: last days of summer.

Іще з перших спекотних днів відчув сильний голод за якісним блек-металом, одначе погамував

його лише нещодавно. Допоміг у цьому хлопчина-анонім із містечка Мертл-Біч (Південна Кароліна, США), за що йому «низький уклін». . . Якщо ви чекаєте чогось несподіваного, проходите повз. Якщо вам до душі насичений, цупкий, дружний звук, благородна печаль та помірна агресія в інтонаціях, зрештою, всеохопна присутність осені – завантажте цей диск. Мене реально пройняло. . .

TOTAL DEPRAVITY / THE VEILS

Оцінка «КіЖ»:

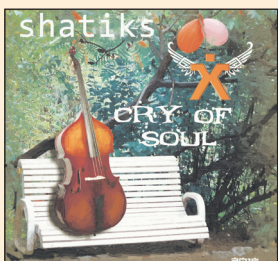
★ ★ ★ ★ 1/2

Есенція: коли несподіванка зі знаком «плюс».

Не очікував, геть не очікував. . . Була собі звичайна індібанда – одна з тисяч подібних і нічим не

особливих. Аж ось лондонці публікують чудовий альбом, причому з тих, що їх заведено порівнювати з лабіринтами: тутешні принциди розкриваються не зразу, лишень із поступовим та уважним слуханням.

Найбільша, вважаю, окраса всієї роботи – прильзовані композиції, які справді заворожують. Утім, і без них є що оцінити.

CRY OF SOUL / SHATIKS

Оцінка «КіЖ»:

★ ★ ★ 1/2

Есенція: по-простому.

Дюжину років тому, влітку 2004-го, коли мало в якого українця був мобільний телефон, а для доступу в Інтернет більшість

відвідувала платні клуби, ми з приятелем подалися на Куренівку.

Запросив нас іще один студент – пакистанець із походження Джавид, про котрого я знав, що він гітарист. Ближче знайомство показало, що він і композитор, причому записується не у студії, а вдома, на звичайний комп'ютер.

Пам'ятаю, був дуже вражений тим, як легко сьогодні записувати музику, надаючи їй більш-менш професійного лоску.

Пізніше збагнув: у тім то й річ, що «більш-менш». . . Shatiks є українським не то ансамблем, не то сольним проектом, який – і для мене це очевидно – фіксує матеріал у домашніх умовах, унаслідок чого композиції (всі в різних жанрах: од емібіенту до техно) просякнуті кущовим ефектом. Або непрофесіоналізмом. . . Наскільки такий «фасон» доречний сьогодні?

Володимир БАНЯС

Ліна «Єдина Україна – Україна вільна»

Українська співачка Ліна з німецької діаспори написала в Берліні пісню для України «Єдина Україна – Україна вільна». Пісня навіяна подіями на Майдані, подальшими подіями в Криму та розв'язанням війни на сході України. Пісня присвячена Україні та її вільному народу.

– Розкажіть свою коротку біографію, чим нині займаєтесь в Німеччині у професійному плані?

– Я за освітою економіст, навчалася в кількох країнах Європи: Німеччині, Греції, Англії, також мала практику/стажування в Іспанії та Франції. Непогано знаю, який менталітет і люди в цих країнах, які переваги кожної з них, чому українцям можна повчитися в них, або ж навпаки: які гарні українські якості можна було б перейняти і їм.

Але музика завжди була моєю непереборною стихією, до якої мене тягнуло і яка повсякчас була поруч зі мною. З дитинства я співаю, виступаю на сцені та пишу музику і вірші на неї. Тому я вирішила дещо поєднати свою професію з музикою і пішла у напрямку менеджменту шоу-бізнесу. Під час навчання я почала співпрацювати з деякими відомими німецькими продюсерами і композиторами (здебільшого із Candy De Rouge – The Power of Love для Celine Dion, Jennifer Mathieu, Falco, Thomas Anders, Vony Bianco та багатьох інших). З'явилося чимало спільних і власних пісень англійською, німецькою, французькою, іспанською. Зараз займаюся також реалізацією особистих задумів, як-от патріотичний проект для України з піснями «Єдина Україна – Україна вільна» та «Я не хочу...», на які нещодавно презентувала широкомасштабні відеороботи. Офіційна прем'єра пісні «Я не хочу...» щойно пройшла на урочистому гала-концерті Форуму українців світу з нагоди 25-ої річниці незалежності України на головній сцені країни – в Національній опері.

– Яким чином Ви підтримуєте Україну з-за кордону? Як події останніх років

у нашій державі відобразилися на Вас? Як Ви підтримували Євромайдан? Чи допомагали армії?

– Я патріотка й активістка не лише з часів Майдану і війни. Україна завжди боліла мені. Вже давно я стараюся для України і хочу бути для неї корисною за кордоном.

Звісно, коли розпочалися криваві події на Майдані і згодом війна, підтримка України з боку діаспори зростає в сотні разів. Можна впевнено сказати, що навіть той з українців закордону, хто раніше не міг увявити себе активістом для України, за таких обставин став ним. До праці на благо нашої держави долучилися тисячі діаспорян – від акцій на підтримку українців і України до гуманітарної допомоги нашій армії, внутрішнім біженцям, дітям, лікарням.

Я особисто допомагала і намагаюсь далі в міру можливостей допомагати нашим солдатам, дітям-сиротам, внутрішнім біженцям, лікарням. Та я не вважаю це своєю волонтерською роботою, бо роблю це більше

через приватні контакти або через волонтерів чи благодійні організації.

Але моя основна підтримка України – у сфері музики. Як піснярка, я завжди була ліриком, а от саме під час Євромайдану почала писати патріотичні пісні.

– Яка історія написання пісні «Єдина Україна – Україна вільна»? Ця композиція народилася під час Євромайдану?

– Ця пісня народилася під час розстрілу Небесної сотні. Вбивали героїв, і весь мій розпач, вся безпорадність, безвихідь ситуації і неможливість зупинити розстріли вилилися в музику – як крик душі. . .

Ця пісня – як гімн єдності нашої держави, який присвячений усім нашим героям, живим, які борються за Україну на фронті й у тилу, і полеглим, які віддали за неї найцінніше – життя. Ця пісня присвячена всьому нашому мужньому, героїчному українському народові, який не здригнувся перед сильним та цинічним нападником і стоїть усім людом до переможного кінця!

Зйомки відео до пісні «Єдина Україна – Україна вільна» пройшли в Берліні. Я є співсценаристом кліпу, а також дизайнером та директором із кастингу акторів. У відео ви побачите представників нашої української діаспори з Берліна, корені яких тягнуться з різних куточків України (із Заходу та Сходу, Півночі і Півдня; Києва, Одеси та Криму).

– Розкажіть про композицію «Я не хочу...» Ця пісня – наче обіграна документальна хронолігія подій в Україні останніх 2,5 років.

– З нагоди 25-ої річниці незалежності я подарувала Україні відеокліп на пісню «Я не хочу...»: про події в Україні останніх 2,5 років. Насправді глибокий текст про любов до України і зраду доповнює емоційний відеоряд, створений за моїм сценарієм.

Прем'єра пісні відбулася напередодні важливого свята – Дня Незалежності України – в Національній опері України. Президент, високопосадовці, голови українського духовенства, поважні гості й українська діаспора з різних куточків світу відвідали концерт. До політиків я хотіла донести послання з пісні: «Не зрадьте ж Україну!», а до українців з усього світу – «Не забудмо, де є наша рідна земля, а це – Україна! Маємо допомагати нашій країні та одне одному – в цьому наше єднання і сила!»

Тому і пишу я у відео свого листа додому, якого отримують рідні і дуже радіють, ніжно прикладаючи його до серця.

Я наважилася перевітлити-ся в образ України, щоб показати все горе, яке пережила країна та наш народ за останні роки, роки війни. Важливу роль у постановці відіграють двері, що метафорично показують кордон, за яким уже чужа земля.

– Що б Ви побажали українському народові у цей важкий час випробувань?

– Не втрачати надії, не зневірюватись, не піддаватись апатії і бездіяльності. Шануватися, брататися, триматися і допомагати одне одному.

Спілкувалася Галина ДУБ

редактор
Світлана СОКОЛОВА

арт-проект

■ М'ЯКА СИЛА КУЛЬТДИПЛОМАТІЇ

Арт-проект Віктора Сидоренка у Вашингтоні спричинив дискусію про міжнародний імідж України. Організували зустріч Американський дім в Україні, Інститут проблем сучасного мистецтва та ГО «Арткульт фундація».

Інформаційним приводом став успіх виставки відомого українського художника В. Сидоренка «Пам'ять про несвідоме» (звернення до спроб позбутися тоталітарного світосприйняття). Куратори: Наталія Мусієнко і Наталія Шпитковська.

Експозиція відкрита для всіх із червня до жовтня в одному з провідних аналітичних центрів світу – Центрі Вудро Вілсона у Вашингтоні (див. інтерв'ю з автором у «КіЖ» № 30, 2016). Проект доводить важливість «м'якої сили» (здатність держави домагатися цілей за рахунок привабливості культури).

Серед тих, хто підтримує проект, – Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна». Його директор Андрій Ермолаєв наголосив: необхідно, щоб такі успішні проекти просування нашого мистецтва у світі стали повсякденністю, бо формують простори для спілкування. Але, на його погляд, подібних локацій недостатньо: «критична ситуація із внутрішньою дипломатією, немає розвинутого культурного медіапростору, сучасної електронної бібліотеки, яка б зробила надбанням кожного культурні заходи».

Ольга Жук, голова відділу культурної дипломатії МЗС України, зауважила: «Виставка вдала, бо передбачає діалог, нові можливості. Ми б хотіли створити колекцію спільно з різноманітними інституціями. Її показуватимемо в Європі. Шукаємо партнерів для розвитку програми резиденцій».

Успішні приклади промоції культдипломатії – переклад англійською книги Н. Мусієнко «Мистецтво Майдану», інтелектуальний часопис «Агора» Київського офісу Інституту Кеннана, проект «Україна своїми очима», що здійснюється під егідою Інституту. В його рамках організовані візити російських активістів, журналістів, представників аналітичних центрів і діячів мистецтва до України, аби вони сформували власну думку про неї після Євромайдану; виставка «Я – Богдан» в аеропорту «Бориспіль» з нагоди 75-річчя Богдана Ступки («КіЖ» № 37, 2016); проект SEE UKRAINE: DOCUDAYS UA ON TOUR, акція у галузі культурної дипломатії, що реалізується Міжнародним фестивалем документального кіно про права людини Docudays UA, підтриманий МЗС.

Сплав новацій і традицій

Лідія ОРЛЕНКО

До 26 вересня столиця масштабно презентує творчість сучасних закарпатських митців.

Виставка, присвячена 70-річчю Закарпатської спілки художників, відкрилася у виставкових залах Національної спілки художників України (Центральний будинок художника). Абстрактні роботи, пейзажі, портрети, скульптури – всього 134 твори.

Організаторів виставки вшанував своєю присутністю заступник міністра культури України Ростислав Карандєєв. Привітати своїх земляків із ювілейною датою прийшли і «київські закарпатці», зокрема, члени Клубу закарпатської культури.

Удалекі 30-і роки біля витоків закарпатської школи живопису стояли одностудійні колеги: Йосип Бокшай та Адальберт Ерделі, Еміліан Грабовський, Андрій Коцка, Ернест Конратович, Золтан Шолтєс, Адальберт Борєцький. Це були художники, які вважали справою честі служити своєму народові.

У повоєнний час талант їхніх учнів та послідовників засяяв на мистецькому обрії України та прославив закарпатське малярство далеко за межами держави. Всі вони доклали зусиль

Презентація творів закарпатців

до збереження рідних культурних традицій і водночас привнесення новаційних тенденцій у вітчизняну образотворчість, до розквіту професійного мистецтва на Срібній Землі.

Нині обласна організація НСХУ налічує понад сотню митців, котрі представляють кілька генерацій, різні види образотворчості та, звісно ж, неповторні особисті погляди на мистецтво і світ.

Володимир Чепелик, голова Національної спілки художників України: «Закарпатська організація не надто велика чисельно, але потужна творчо. І це традиція, мабуть, народжена ще за часів Ерделі і Бокшая, оскільки ці видатні митці заклали основу».

Тішить, що закарпатські художники беруть активну участь у культурному житті

Закарпаття, зокрема в пленерах. Вони демонструють власну творчість і в нас, і за кордоном. Кожен прагне сказати своє слово, водночас зберігаючи традиції класиків».

Своєю чергою, голова Спілки художників Закарпаття, народ-

ний художник України Борис Кузьма повідомив, що ювілей Спілки відзначають у три етапи. Перший відбувся в місті Ужгороді, в музеї імені Бокшая, в день заснування Спілки – 16 серпня. Аби заповнити об'єми виставкового залу, майже від кожного автора представили по дві роботи. Так можна зробити висновок про особистість художника та світ його інтересів.

На своєрідності наголошують і самі митці. Притаманні лише їм світовідчуття та емоції передають засобами образотворчого мистецтва Володимир Павлишин та Сергій Біба. Володимир зобразив на тлі полонини рідне село та передав своє бачення природного явища (твір «Зорепад»). Крізь призму відчуття маляра пропущені й образи у пейзажах пана Сергія.

Завітайте на унікальну виставку, складіть свою думку!

Фрагмент експозиції

Галактика сучасного і давнього

У Музеї «Золоті Ворота» відкрито першу виставку сучасного мистецтва «Час».

Урочисте відкриття відвідали дипломати, представники посольств і консульств США, Ізраїлю, Вірменії, Ірландії, Кувейту (організаторів пошанував своєю присутністю Надзвичайний і Повноважний Посол Держави Кувейт Юсеф Хусейн Аль-Габанді). Експозицію оглянули відомі колекціонери, митці, поціновувачі сучасного мистецтва.

Особливу атмосферу сприйняття створило звучання неземного голосу оперної дівки Анастасії Дерун.

Виставка знайомить глядачів із роботами заслужено-

На відкритті виставки

го художника України Валерія Франчука, відомого митця Лери Літвінової, твори якої придбані для постійної експозиції музею Берліна та стали

учасниками багатьох культурних європейських проектів. Представлені роботи молодих сучасних авторів – Каті Рудакової та Аліни Гаєвої, фотогра-

фів Олени та Тараса Шеренговських.

Талановитий скульптор Микита Зігура, чії роботи можна побачити на вулицях Києва, вперше представив в Україні унікальну підвісну скульптуру «Галактика».

Куратор проекту Леонора Янко об'єднала місце історичної та культурної слави із сучасним мистецтвом, створивши тандем цінностей минулого та сьогодення. Відібрані роботи культових українських авторів, які працюють у різних напрямках. У єдиній концепції зібрані живопис, скульптура та професійна фотографія.

Виставка відкрита для відвідування до 30 листопада поточного року. Завітайте!

редактор
Леся САМІЙЛЕНКО

КНИЖКОВА АБЕТКА

ПОЕТИЧНА УРБОЕКЗИСТЕНЦІЯ ЯК ВИКЛИК...

Поета і письменника Станіслава Бондаренка неспроста називають «найбільш киевоцентричним автором». А після появи на світ його збірки «Ніж і ніжність» ця характеристика все краще проявляється у всьому, що автор вніс у сучасну українську літературу і чим здивував.

Власне, здивуванням враження від перечитаного не назвеш, адже в сучасній поезії тих, хто прагне вразити чи то епатажем, чи й просто брутальщиною, — чимало. А от рафінована стилістично та вишукана лінгвістично, адекватна для свідомості кожної культурної людини краса слова — справді дефіцит. Тож саме цим і захоплює не лише тема, але й образність та неповторність творчої палітри цього «кита пера».

Чомусь на думку спав саме кит, а не акула, бо ця морська істота асоціюється з фонтаном води і пахне таким столичним дефіцитом, як море, змиваючи весь негатив, що його несе в собі урбанізований мегаполіс. Адже Київ люблять до глибини душі, тихо і поетично, на клітинному рівні саме поети, тобто наділені Богом здатністю бути понад усім і водночас часточкою чи навіть просто щасливою крихіткою свого рідного міста.

Автор — досить успішний в усіх своїх починаннях, адже збірка «Ніж і ніжність» свідчить про те, що і письменницькі, і кінематографічні здобутки мають шанс не лише бути поміченими і не забути, але й реалізуватися як сценарні замальовки чи яскраві опуси талановитого журналіста.

Читаю і дивуюся кожному слову й реченню, що нагадує мені вишукане намисто нареченої, котра ще сумнівається у правильності вибору свого судженого і котрій хочеться зрвати намисто та бігти далі: світ за очі від безглуздя правил і традицій, які нехтують справжніми почуттями і диктують свої умови.

Такими поетами в українській літературі справді були (вчитала в анотації до книги те, з чим погоджуюсь) ранній Павло Тичина і пізній, розкутий ейфорією здобуття незалежності України Іван Драч. Але хай класики відпочинуть, бо такі з появою Станіслава Бондаренка хочеться вже повірити й у гідне європейське майбутнє нашої літератури. Класно! Та що тут скажеш, коли про це більш промовисто, ніж його поезія, мабуть, і висловитись важко:

ПРИНАДИ І ГРАНАТИ

*Ми забули, що руки —
У нас не лише для гранати.
І що губи не тільки для слів,
А й ще й для цілунку...
Чи збагнеш ти, що труп
Землі цій — як жінці принади,
А нариті тобою окопи —
Це саду майбутнього лунки?*

Усього декілька рядків із того, що можна назвати коротко — небайдужість. Адже поети не здатні жити сьогоднішнім днем, бо наділені крилами і літають не лише у снах, а й високо в інших вимірах, і звідти їм видніше майбутнє і прийдешнє.

Лариса БЕЗСМЕРТНА

«Макчервонийвросі...»

АБО ПРО ДУШУ, ЯКУ «...ПРОНИЗУЄ ДИКА НОСТАЛЬГІЯ»

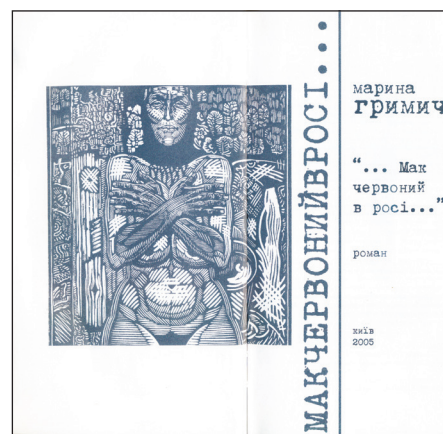
Леся САМІЙЛЕНКО

Письменниця Марина Гримич, перш за все, — професійний науковець.

ї пишеться, бо таким чином інтелектуальна і глибоко інтелігентна людина може розвантажити свою підсвідомість, яку переповнюють не лише емоції від продуманого і пережитого, але й особисте переосмислення всього. Тому вчений і стає письменником, адже дозволено висловити і своє суб'єктивне бачення.

Марина Гримич — одна з тих небагатьох, хто здатен змінювати власне амплуа і дивувати прихильників своїм талантом письменника, який мимоволі перетворює тебе з просто читача в азартну шанувальницю її творів. Кожен роман авторки настільки вирізняється за стильовими ознаками, що очікування наступного стає палкою залежністю. Значців творчості пані Марини і поціновувачів літератури мені перекоувати не варто. А тих, хто вперше почув у її виконанні роман «Макчервонийвросі...», який вона озвучила на одному з каналів Українського радіо, цікаво почути під час прямого зв'язку — впродовж програми. Думки різні, але найчастіше додзвонювачів захоплюють факти з життя українських шістдесятників, описані в книзі.

Особисто на мене цей роман справив враження як той, що може претендувати на рівень світового визнання, — як текст європейського формату. Хоча більш близький і зрозумілий він людям, які жили в непрості шістдесяті й не уявляли себе неукраїнцями, бо знали ціну не лише нашій культурі, але й правдиву історію. Гнані і вперті українські інтелігенти в часи СРСР були ворогами, які заважали

формуванню «правильної свідомості радянських громадян». Відповідно й жили, виживали, героїчно виборюючи право на самоідентифікацію та національну гідність. Роман «Макчервонийвросі...», написаний задовго до подій Революції Гідності, став лакмусовим папірцем для всіх, хто був саме таким і передав свою впертість у переконаннях дітям та онукам. Таких насправді було не так і багато, але вони мали певне середовище спілкування і крок за кроком завойовували повагу та увагу тих, хто не був упевнений у своїй позиції. Саме це середовище і стало тим непереможним ядром, духовною зброєю у боротьбі за незалежність України.

Авторка рецензованої книги — з генерации нащадків та спадкоємців проєвропейської української інтелігенції. Киянка до глибини душі, з тих, кого називають дітьми асфальту, яким завжди не вистачало всього, що є споконвічним багатством українців, — заборонених традицій та українського слова у зросійщеній столиці.

Такі, як Марина Гримич, спрагло всотували все з українських національних

джерел, саме це стало пріоритетним і в наш час. На дрібниці такі люди не розмінюються. Читаючи її наукові та літературні твори, не можна не зауважити: все, що вона описує чи доводить, базується на ґрунтовних знаннях з української культури, і це дає їй можливість проводити паралелі та позбавити читача нашого комплексу меншовартості.

Шістдесяті для неї — період дитячих спогадів, які базуються на емоціях, що їх спостережлива і розумна дитина зберігає та здатна висловити лише у зрілому, дорослому віці так, як відчувала і розуміла, пронісши їх крізь все життя; як лише обдарована і не байдужа до цих переживань людина.

Цей роман має потужний містичний струмінь та, за словами письменниці, «...народився з невблаганним характером. Від першого рядка він поведився зі мною за принципом «а моє зверху». Саме так вона пояснює також участь у його виданні художника Георгія Якутовича — як ілюстратора її думок та спогадів, що відрізняються від мемуарів багатьох авторів надзвичайною, часто пунктирною делікатністю представниці української інтелігенції, яка час від часу була «відчуженою», гнаною і затравленою.

Та у важкі часи люди розпізнавали одне одного «по очах», в яких віддзеркалювався глибокий біль, породжений усвідомленістю несправедливого ставлення до ідеалів, що їх сповідували українці. І найбільш це сприймали діти, яким інколи розповідали навіть не всю правду, при цьому, озируючись, пошепки наказували: «Тільки нікому на вулиці і в школі цього не розповідай...»

Саме про це роман «Макчервонийвросі...» — ось із таким проєвропейським, сміливим лінгвістичним креативом у самій назві.

Нащадкам епохи від...

Зустріч шанувальників із легендарним представником сучасної французької літератури Фредеріком Бегбедером повинна була відбутися і в Києві.

Адже приїхав він до України як гість та учасник Львівського книжкового форуму, де виступав, зустрічався з читачами та презентував свої книги, що були перекладені на українську видавництвом групи «КМ-Букс» — за сприяння української національної мережі книжкових магазинів «Буква». Від Львова та Форуму — в захваті! Від львівської кави, судячи з усього, не спалося всі дні, проведені на Форумі.

Але бадьорій і, як завжди, екстравагантний французький мачо з сивиною у бороді на київську Оболонь, де розташована одна з крамниць мережі «Буква», з'явився

вчасно і в доброму гуморі. Щиро і дотепно відповів на всі запитання журналістської братії і не оторопів, коли побачив согні шанувальниць, що шеренгою вишикувались за автографом на книги, які придбали. Бо, як не крути, а найкрутішого француза на письменницькому олімпі нашої сучасності зустрічаєш не щодня. Його романи

«99 франків» та «Кохання живе три роки» вже стали популярними кінострічками не лише у Франції, але й по всьому світу.

Розвеселило пана Фредеріка те, що майже 90% присутніх на презентації складала особи жіночої статі, а більшість, за винятком жінок бальзаківського віку, були юними феєподібними красунями. Не секрет, що цей чоловік жінок обожно і свій останній шлюб вважає вдалим, незважаючи на те, що цим «оковам Гіменя» у його особистому житті — лише 6 років. Каже, що вже став мудрішим і не таким, як раніше...

А презентував письменник свою нову книгу «Бесіди нащадка епохи» — збірник інтерв'ю зі знаковими особами нашого часу в перекладі українською.

Лариса САМІЙЛЕНКО

КНИЖКОВА АБЕТКА

ПОЕТИЧНА ДЕТОНАЦІЯ ВАСИЛЯ СТАШУКА

«Щось загнилось у нашій королівстві». Пригадалось гамлетівське? Бо автора поетичної збірки під таким філософським брилем, тобто назвою, Василя Сташука гамлетівські теми переслідували все свідоме життя. Та й у снах часто приходили рефлексіями на роздуми: «Бути чи не бути?» І «гамлетівщина» у його творчості постала чи не на рівень святого письма на возвеличеному талантом людини п'єдесталі.

І що б, здавалось, українцеві судилося додати до вже висловленого і засудженого на довічну пам'ять усіх часів і народів? Адже кожен школяр у світі знає, що Гамлет ходив із пістолетом і хотів когось убить, але довго думав перед тим, як зважитися на таке.

Це моя рефлексія до роздумів про творчість українського поета, який зумів висловити всі свої почуття — патріотизму, національної гідності та ідентичності — так влучно, що аж дух захоплює після прочитання коротких, але надзвичайно глибоких (чи глибинних) за змістом поетичних творів.

Василь СТАШУК

Щось загнилось у нашій королівстві

ГАМЛЕТ

*Якщо і бути, то коли і з ким?
В яку юдель мене покличе вічність?
Шапкують попідтинню козирки,
А в душу вовкулачаться стежки,
Що будуть неприкаянно язичить.*

Одне слово «козирки» — й метафорика починає працювати активніше. І вже й видиме, реальне, коли йдеться про українське, не назвеш шапкою. Ворота широко розчинились перед «брилем», який захищає голову від променів сонця. А якщо виникають такі думки і літературознавчі пошукові експерименти, то це щонайменше — результат зіткнення двох комет на поетичному обрії. Коли думки, переганяючи одна одну, тривожать не лише голову, але й серце.

А про все висловлене і на підтвердження роздумів про те, що такі «Щось загнилось у нашій королівстві», найкраще підписатися словами самого поета:

XXX

*Дають дулю — не бачить.
Слухає і не чує.
Хоче щось сказати,
А голосу — як не було.
Хто це?
Невже українець?*

XXX

*А хто, кого й коли почує?
Кому і що уже болить?
Мій біль знаєцька детонує
За всіх, хто жив*

і буде жить.

У більшовицькі часи за таке... Не буду про сумне, хоча йдеться про сучасний декаданс. Може, й не все так погано у нашому домі, коли «аполітичні» поети отримують: Всеукраїнську премію імені Івана Огієнка та обласну (Житомирську) — імені Михайла Клименка (позапартійного, чесного українського лірика і романтика, залюбленого у свій край та Україну).

Лариса БЕЗСМЕРТНА

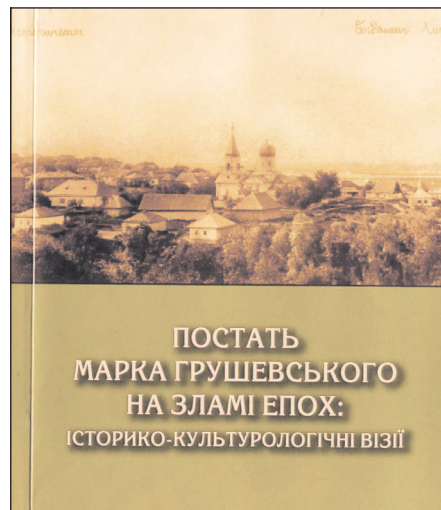
Брати Грушевські ожили на зламі епох

Леся САМІЙЛЕНКО

Презентація книги «Постать Марка Грушевського на зламі епох: історико-культурологічні візії» відбулась у столичному Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського.

У цьому приміщенні ще й досі панує дух людей, імена яких вписані в історію України. Та й помисли всіх його працівників і робота закладу спрямовані на відновлення історичної справедливості та відродження пам'яті про рідних по духу і по крові представників роду Грушів. Саме таким було прізвисько української династії з Чигиринщини, де, за словами біографів, «майже в жодному селі хто-небудь з роду Грушів мав своє оселище... А в селі Худоліівці рід Грушів здавен-давніх вкоренився так, що й початку або й перерви в заселенні цим родом цього села людська пам'ять ні в записах, ні в переказах... сказати не може». Та незаперечний той факт, що саме з цього роду походять особистості, які є знаковими посталями для нашої держави.

Кажуть, історія не терпить повторів, але, судячи з усього, і це твердження має своє право на похибку. Адже постаті Михайла Грушевського та представників його роду «ожили» в нашій пам'яті саме в період, який також є зламом епох. Дожили й до нашого часу спадкоємці цього роду, для яких презентація книги стала щемливою подією, що пов'язана зі спогадами про дідуся, дядька, прадіда... У цей день, на презентації, вони були схвильовані й розчулені так, як це стається з людьми, котрі ще недавно і не сподівалися, що станеться диво і вийде така книга.

Своїми спогадами про дідуся поділилася онука Марка Грушевського. Вона дуже цікаво розповідала про те, що запам'яталося їй із дитячих років, які провела у товаристві дідуся як його улюблениця. Та ще згадала поради від нього, котрі допомогли їй у подальшому вистояти і гідно пережити всі незгоди, що супроводжували їхню родину під час репресій. А ще... доклала всіх зусиль задля пошуку місця, де Марка Грушевського разом з іншими представниками української інтелігенції було вбито.

У Биківні на Київщині є дерево, на якому прикріплена пам'ятна дошка, це — місце паломництва рідних нащадків. Але такому роду нема переводу. Вдячних спадкоємців у Грушевських — немало, а друзів і помічників в особах сучасних науковців і дослідників біографії Марка Грушевського — ще більше. Тож цього світлого дня в музейних «хоромах» Грушевських було і людно, і цікаво, і сердечно всім. Своїми чудовими ви-

ступами зігріли душі присутніх учасники хору Київської духовної академії та хорбар Тарас Компаніченко. Не могли не відгукнутися, адже згадувалося і про династію священиків, якими були Груші (Грушевські) й, зокрема, Марко Федорович. Детальніше про все, звичайно, можна дізнатися з першої книги, що побачила світ нещодавно і є дуже цікавою навіть для широкого загалу читачів, які цікавляться нашою історією.

Бо ж не помилюсь, коли скажу, що на запитання «Хто такий Марко Грушевський?» — відповідь отримаю лише від істориків та людей, добре обізнаних із біографією Михайла Грушевського. Про його брата, який був не двоюрідним і навіть не троюрідним родичем, але рідним по духу і діяльності як ніхто, до недавнього часу мало хто й здогадувався. Але у цьому контексті, звичайно ж, йдеться про загал, якому науковці-патріоти подарували прекрасну можливість більше дізнатися про цього чоловіка та його внесок в українську культуру.

У передмові до видання, яке «...присвячене українському культурному та громадському діячеві, етнографові-новатору, краєзнавцю, священику, одному з засновників та єпископу Української автокефальної православної церкви Маркові Федоровичу Грушевському», можна дізнатися багато цікавого. Тут зібрані документальні факти, які завдяки пошуковій роботі науковців та дбайливому ставленню членів родини до відновлення історичної справедливості не тільки збереглися, але й свідчать...

І ця книга є лише першою цеглинкою у побудові «храму української історичної спадщини», який усі, хто причетний до цієї справи, бачать золотим, світлим і неповним правдивими помислами його парафіян.

Брусилів романтичний і науковий

Свою книгу «Брусилів» (літопис 1980-их років) краєзнавець і літератор Володимир Святненко присвятив своїм однокласникам.

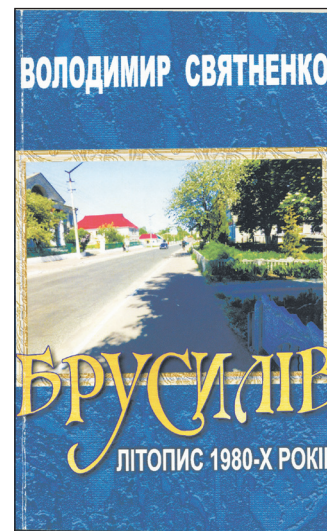
Починається вона з поетичних рядків автора, в яких оспівані його дитячі спогади про шкільні часи. А закінчується ця невеличка, але тепла за змістом книжечка його ж поетичними словами:

XXX

*Знову трави шумлять берегами
І покоси кладуть косарі,
А до школи зустрітись з роками
Сивочолі ідуть школярі.
Це лише уривок з вірша-присвяти
святій і вічній дружбі однокласників.*

Але книга зовсім не поетичного змісту, якщо судити за текстом та жанровими особливостями. Та все написане в ній, навіть наукові розвідки і посилання, дихають поетичним настроєм майстра слова, який залюблений до нестями у свою малу батьківщину — Брусилів і Брусилівський край.

І хоча, за словами автора анотації, «...видання є художньо-документальною прозою, де перед читачем постають свята і будні провінційного містечка Житомирської області протягом 1980-их років», все ж літературний талант автора відчувається в усьому.

І в текстах, які крізь призму історично-документальної спадщини дають реальну картину історії краю, і в тих розділах, що присвячені конкретним, реальним людям, чий вплив на виховання особистості письменника — незабутній. Учителі Брусилівської школи, яка була і залишилась у спогадах — найкращою у світі, друзі та родичі... Відчувається, що всі вони для автора — такі ж значимі постаті, як і самі «Брусилівські університети». І в цьому шпегеті зрозумілим є одне — патріотизм, правда та її пошуки.

Лариса САМІЙЛЕНКО

Головний редактор
газети «Культура і життя»
Євген БУКЕТ

сторінки історії

■ «ПОЛІСЬКІ СІЧІ» – 75

Пам'ятний барельєф відкривають Олег Омельчук та Сергій Стельникович

15 вересня у місті Олевську відбулася знакова як на нинішні часи подія. З нагоди 75-ої річниці створення партизанської республіки під назвою «Поліська Січ» (1941) у древлянському місті відбулися урочистості, родзинкою яких стало відкриття бронзового барельєфу, присвяченого засновникові та керівнику вільної від більшовицьких та інших окупантів республіки Тарасові Бульбі-Боровцю.

Барельєф логічно доповнив мармурову дошку, встановлену на фасаді приміщення ще у 2008 році – до сторіччя з дня народження провідника національного руху опору. Під урочисте виконання Державного гімну барельєф відкрили: міський голова Олег Омельчук та відомий історик, дослідник руху опору на Поліссі Сергій Стельникович. Настоятелі українських церков Олевська освятили пам'ятний знак.

Символічно, що почесну варту біля щойно відкритого барельєфу несли продовжувачі військової слави рідних дідів-прадідів, сучасні захисники незалежності та соборності України – ветерани бойових дій зі східного фронту новітньої війни з російськими загарбниками. Невдовзі велика колона учасників урочистостей, до якої, окрім місцевої патріотичної молоді, долучилися і представники громадськості з Волинської, Рівненської, Житомирської областей та столиці України, урочисто пройшла центром міста.

Під звуки військових маршів у виконанні духового оркестру, з жовто-блакитними прапорами та стягами ОУН(д), КУН, ВО «Свобода», Української партії, «Соловецького Братства» – до пам'ятного знака, встановленого на честь 70-річчя створення Олевської республіки «Поліська Січ» під командуванням засновника УПА Тараса Бульби-Боровця.

Тут відбувся мітинг, який відкрив своїм вітальним патріотичним словом перший заступник голови Олевської райдержадміністрації Дмитро Лазаренко. ▶

Незнаний в Україні

**ДО 85-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИЗНАЧНОГО
УЧЕНОГО-СОЦІОЛОГА, ПРОФЕСОРА ОЛЕКСИ СИМИРЕНКА**

Володимир Симиренко

Він мав би успадкувати справу свого славетного діда, ученого-садівника Левка Симиренка, та видатного батька, теж садівника, професора Володимира Симиренка.

Батьки та Господь Бог наділили хлопця гострим аналітичним розумом, колосальною працездатністю, умінням докопуватися до глибин істини. Продовжуючи родинну традицію, Олекса Симиренко міг би стати видатним ученим-садівником чи біологом. Проте це могло відбутися лише за умови природного розвитку українського суспільства та нормальної влади.

На жаль, тоталітарний ленінсько-сталінський окупаційний режим, запроваджений в Україні, знищив увесь Симиренківський рід по чоловічій лінії, позбавив життя та поламав долі десятків мільйонів українців.

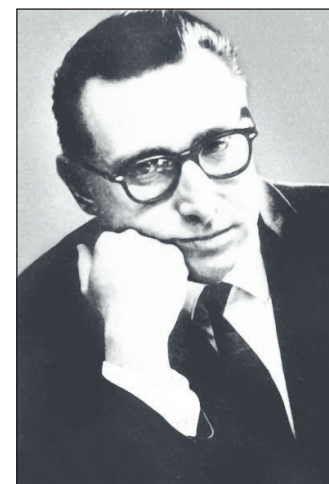
Кілька поколінь Симиренків народжувалися, жили і помирали у родинній садибі Платонів хутір, розташованій на околиці великого й красивого села Мліїв, неподалік від черкаського містечка Городище.

Олекса (Олесь) Симиренко народився 6 вересня 1931 року вже у Києві. Батько Володимир Симиренко та мати Марія Симиренко (в дівочтві Улянченко) переїхали до Києва з Мліївської дослідної станції садівництва, яку професор Володимир Симиренко створив у 1921 році на виробничо-науковій базі батьківського помологічного розсадника. За десять років невтомної праці станція стала провідною науковою установою країни, головним її науково-методичним центром. Дослідну інституцію добре знали у багатьох країнах світу.

Мріючи про перетворення України у потужну садівничу державу, професор Володимир Симиренко, подолавши підступну протидію своїх зятих опонентів та недоброзичливців із близького до Кремля мічурінського оточення, створив у київському передмісті Китаєві перший в країні Всесоюзний науково-дослідний інститут південних плодівих і ягідних культур. Він залу-

й відкриті диспути з професором Володимиром Симиренком та виплеканою ним українською науковою садівничою школою. Мічурінці вдалися до заохочуваних владою доносів, брудних наклепів та брехні. Все інше довершили енкаведисти. На підставі цих доносів «лицарі без совісті і моралі» зліпили широкомасштабну справу про «шкідництво у сільському господарстві» та протидію сталінському курсу на колективізацію.

Володимирові Симиренку, людині вельми авторитетній і добре знаній не лише у науковому світі, але й у середовищі виробничників, вправні «чекістські кухарі» визначили у цій «антирадянській діяльності» роль організатора та керівника. У справі цієї «злочинної групи» по всій Україні проходило кілька тисяч науковців, колгоспників, агрономів, ветеринарів та студентів.

Олекса Симиренко

Упродовж усього 1932 року, тобто тоді, коли Олексі Симиренку не виповнилося ще й року, Симиренківська родина щохвилини чекала на арешт. У Різдвяні свята 1933-ого (8 січня) озвірілі чекісти увірвалися до київського помешкання Симиренків. Погром та обшук у квартирі тривав від Святвечора до ранку. «Бандити в законі» вилучили всі цінні речі, батьківські нагороди, світлини, документи, прочистили родинний архів, спаливши, за оцінкою грабіжників, увесь «непотріб». Після вбивства батька (Левка Симиренка,

теж у Різдвяні свята 1920-ого) помешкання ученого пограбували, архів та багато документів знищили. Тому сьогодні маємо величезні прогалини у життєписі кількох поколінь родини, безслідно зникли рукописи наукових матеріалів – як Левка, так і Володимира Симиренків.

Машинописний рукопис безсмертної праці Великого Садівничого України «Українсько-російська помологія» професор Володимир Симиренко напередодні арешту перевіз до помешкання матері та сестри Тетяни, де у схроні рукопис перебував майже тридцять років.

Володимира Симиренка заарештували і відвезли до Лук'янівської в'язниці. Дружину Марію з двома дітьми у лютий мороз викинули з оселі. Оскільки транспорт із Китаєва ще не ходив, то мати дворічним Олексою та семирічною Тетяною до центру Києва добиралися пішки.

Через те, що сім'я «ворога народу» не могла тривалий час жити навіть у родичів, впродовж усього періоду ув'язнення чоловіка Марія Симиренко, побоюючись арешту, вимушена була виїхати з дітьми з Києва.

У той час майже по всій Україні лютував страшенний голод, біженцям жилося вельми сутужно, сім'я бідувала, а діти часто хворіли. Саме тоді Олекса тяжко занедужав, астма переслідувала його усе життя. Вона і вкоротила віку майбутньому видатному вченому.

Під час німецької окупації вони повернулися до свого помешкання. Як сім'ї репресованого радянською владою та організатору і колишньому директору Мліївської дослідної станції – окупаційна влада дозволила жити у родинній садибі Платонів хутір. Марія Симиренко, учитель за фахом, працювала у місцевій школі, а її доньці Тетяні, яка добре володіла німецькою і французькою мовами, запропонували працювати перекладачем.

Пізніше затяті «антисимиренківці» будуть звинувачувати сім'ю знищеного енкаведистами Володимира Симиренка у зраді та колабораціонізмі. ▶

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ

► У виступах голови міста Олевська Олега Омельчука, народного депутата Олега Тягнибока, депутатів Житомирської облради, істориків, дослідників руху національного опору на Волині Сергія Стельниковича та Алли Куц (на жаль, не зміг приїхати на заходи ще один відомий дослідник подій на Волині Іван Ольховський), керівника Житомирської «Просвіти» та нащадків керівників Олевської республіки – прозвучала щира гордість за овіяних славою предків, які надихають на міцність сучасних українських звитяжців.

Пролунали і пропозиції щодо підвищення рівня знань вітчизняної спільноти, особливо молоді, про цю славу сторінку української історії та її героїв. Адже, як було слушно зауважено, що і проголошення Карпатської України у 1939-ому, і проголошення Акта відновлення незалежності 30 червня 1941-ого у Львові, і створення Олевської республіки «Поліська січ» у 1941-ому – все це етапи національно-визвольного руху від іноземних загарбників, що стали предтечею відновлення незалежності 24 серпня 1991 року, 25-річний ювілей якої ми святкуємо нині.

І героїчна постать Т. Бульби-Боровця – організатора і діяльного керівника «Поліської Січі» – це, безумовно, невід’ємна частина історичного процесу постання Української Держави.

Урочистості завершилися виступами мистецьких колективів та виконавців, які заспівали низку популярних повстанських та патріотичних пісень, та оглядом оновленої експозиції в Олевському народному краєзнавчому музеї.

У планах олевчан – відкриття повстанського бункера, де буде розгорнута музейна експозиція, присвячена тогочасним історичним подіям; започаткування туристичного маршруту для виховання патріотичного духу в молодого покоління; широке відзначення у липні наступного року 100-річчя третього керівника ОУН Олега Штуль-Ждановича (за пропозицією керівника делегації ОУН (д) Віктора Світайла).

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

► Це звинувачення зятяті комуно-мічурінці у своїй люті й ненависті до Смиренків та «смиренківщини» використовують і донині. Саме через це видатний учений, окраса та гордість вітчизняної науки, професор Володимир Смиренко та його величезний творчий доробок і до сьогодні перебувають у напівреабілітованому стані. Після загибелі вченого у вересні 1938 року в катівнях НКВС – в Україні жодного разу не вшанували його пам’яті. Його іменем не названа жодна з наукових та навчальних установ, які він організував або у яких працював.

За прикладом свого славетного батька, діти у родині Смиренків знали кілька іноземних мов, але рідною для них завжди була українська. Шанобливе ставлення до рідного слова та любов до України Смиренки зберегли і в еміграції. Колеги професора Олекси Смиренка пригадують, що він добре володів українською мовою, пам’ятав своє генетичне коріння і тепло ставився до Батьківщини, яку змушений був полишити ще хлопчиком.

Олексієва сестра Тетяна, громадянка Канади, – справжня берегиня і літописець Смиренківського роду. Все, що робилося в незалежній Україні зі вшанування пам’яті славетної родини, відбулося за її активної участі. Вона до самої смерті у 2001 році щорічно відвідувала Україну та свою малу батьківщину – Платонів хутір. Вона привезла врятований рукопис батьківської праці «Часткове сортознавство плодів рослин» і за власний кошт та з невеликою допомогою держави видала два томи цієї праці.

Рятуючись від неминучої енкаведистської розправи, сім’я Володимира з величезними труднощами дісталася Чехословаччини, звідки невдовзі Смиренки переїхали до Бельгії. Там Тетяна здобула ще одну вищу освіту, а її діти закінчили школу.

У 1950-ому сім’я Смиренків-емігрантів переїхала до США. Олекса Смиренко у віці 19 років вступив до Міннесотського університету, а згодом – до аспірантури. Закінчив її у 1961 році, тоді ж захистив докторську дисертацію із соціології. Як професор – викладав соціологію у Невадському, Каліфорнійському та Пенсильванському університетах.

За своє досить коротке життя, незважаючи на тяжке захворювання, професор Олекс

Смиренко зробив вагомий внесок у розвиток та становлення світової соціологічної науки. Він автор чотирьох популярних наукових монографій та підручника для вищих навчальних закладів.

У провідних фахових часописах Америки, Канади, Англії та Іспанії було опубліковано понад тридцять його наукових статей. Праці Олекси Смиренка високо поціновані науковою громадськістю. Англо-мовна монографія «Пілігрими, колоністи і завойовники» була написана за матеріалами докторської дисертації та присвячена вивченню життя, побуту і діяльності карпато-руської (української) громади штату Міннесота. Без сумніву, зазначена праця була б вельми цікавою для українського читача. Але жодна з численних наукових робіт професора на-

Тетяна Смиренко

віть у незалежній Україні не була видана. І в цьому провина, головним чином, вітчизняних соціологів. Багато з них іще й донині перебувають у полоні соціологічних концепцій радянської доби.

У своїй останній науковій монографії «Професіоналізація радянського суспільства» вчений одним із перших серед фахових соціологів світу зробив соціологічний розтин радянського суспільства, переконливо довів його вади, аномалії, хвороби та історичну безперспективність. Олекса Смиренко підтвердив думку видатного соціолога Макса Вебера про те, що модерні суспільства сприяють своєму вдосконаленню, тобто своїй раціоналізації, а певними ділянками життя керують експерти. Раціоналізація у будь-якій сфері веде до професіоналізації. Вона охоплює і політичне життя країни.

Марія Ульянченко

Він також довів, що процеси професіоналізації політики у Радянському Союзі істотно відрізнялися від західних. На Заході, на думку ученого, професіоналізація громадсько-політичного життя означає, що люди, які обрали собі за фах політику, не визначають і не мають впливу на політичні рішення суспільства. Професійні західні політики прислухаються до волі своїх виборців і намагаються її виконати.

У Радянському Союзі, за оцінкою професора Олекси Смиренка, політики вважають себе професіоналами. Вони визначають чергову мету, до якої має йти суспільство. Лише вузька каста малопрофесійних політиків вносить усі рішення і формує директиви, які вважаються обов’язковими для кожної окремої людини. Населення має безапеляційно підкорюватися волі політиків. Вони є вершителями долі. Ця патологія радянської доби мігрувала й у суспільне життя незалежної України. І, мабуть, саме вона і є однією з головних причин нашого двадцятип’ятилітнього тупцювання на місці та руйнівних потрясінь, які відбуваються у нашій державі.

Для сучасного читача досить цінним лишається аналіз руху суспільного опору більшовицькому режиму. Він у різні часи мав різний характер: збройний опір до кінця 30-х років минулого століття, період опозиції, період активних проявів інакодумства, прояви негідкорення режиму, релігійні рухи.

Олекса Смиренко зробив вагомий внесок у вивчення історії російсько-радянської соціології, починаючи від часів

Петра І. На його думку, соціологія як наука в Російській імперії розпочинається з 1861 року, тобто з відміни кріпацтва. Її виникнення учений пов’язує з діяльністю таких яскравих громадських діячів, як Кропоткін, Лавров, Плеханов, Михайловський.

Більшовицький переворот у листопаді 1917 року та встановлений на багато років ленінсько-сталінський комуністичний режим фактично знищили соціологію, поставивши її поза законом. Якщо ж і відбувалися в країні хоч якісь примітивні соціологічні дослідження, то вони проводились на замовлення парт-апарату або самими партійно-кадебістськими структурами.

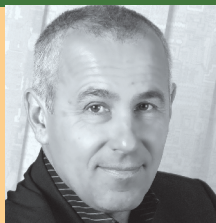
Аби запровадити на 1/6 земної кулі «єдинодум’є», в Україні більшовики лише в 1932–1933 роках заарештували і знищили понад 1600 найбільш яскравих учених. А Всеукраїнська академія наук втратила всіх своїх членів-засновників. Децю лояльнішою ситуація була у сусідній Білорусі. Там репресували лише тринадцять дійсних членів Академії наук на чолі з її президентом.

Важливе місце у фундаментальній науковій праці професора Олекси Смиренка «Професіоналізація радянського суспільства» посідає глибокий аналіз стану та розвитку радянської соціології від доби хрущовської відлиги до сімдесятих років. Цей величезний інформаційний масив, що його надає зазначена праця американсько-українського професора, без сумніву, буде цінним та цікавим матеріалом і для сучасного українського читача.

Адже не лише широкому читачьому загалу, але і переважній більшості фахівців України – ім’я та праця цього визначного ученого-соціолога, історично закоріненого в українську землю, зовсім не відоме.

Тож є нагальна потреба у поверненні його наукової спадщини в Україну хоча б напередодні його 85-ліття та прийдешнього 90-ліття. Мабуть, на часі й оновлення експозиційних стендів Музею Родина Смиренків у їхній родовій садибі Платонів хутір. У ньому професор Олекса Смиренко має посісти гідне місце поруч зі своїми славетними предками.

Петро ВОЛЬВАЧ,
академік УЕАН, дійсний член НТШ,
член НСПУ

редактор
Володимир СУБОТА

слобожанщина

■ КОНЦЕРТ ДЛЯ НАЦГВАРДІЙЦІВ

Творчі колективи Харкова організували концертну програму для воїнів Національної гвардії Харківського гарнізону.

Концерт розпочався з виступу юних барабаників Палацу дитячої та юнацької творчості. Українськими народними піснями й танцями привітали військовослужбовців артисти театру пісні і танцю «Забава», творчого об'єднання «В ім'я закону», вокальної студії «Джем», циркової школи «Чародії». «Нас приймали дуже тепло. Воїни аплодисментами вітали кожного артиста, і це допомагало нам подолати хвилювання», – сказала солістка Ксенія Сукниста.

■ «МАЛА ФОРМА»

Виставка робіт знаних харківських художників Олександра Лисенка, Євгена Світличного, Олександра Шила, Володимира Кочмаря у залах Харківського художнього музею об'єднана одною назвою – «Мала форма». Хоча це визначення не вживане у малярстві (воно частіше використовується в архітектурі чи скульптурі), проте саме малорформатні картини спонукали цих майстрів пензля виставитися разом.

«Незважаючи на форму, кожен митець зберігає власне ставлення до обраної теми і сповна розкриває її у будь-яких рамкових обмеженнях. Мала форма для художника – це, швидше, наслідок його імпульсивності. Не маючи змоги писати у майстерні, він вдається саме до такого формату», – зазначає завідувач відділу сучасного мистецтва музею Людмила Пономарьова.

Усі роботи Євгена Світличного об'єднані назвою духовної батьківщини художника – «Бабаї». Представлені переважно пейзажі історичних та культурних місць цього селища, з яскравою індивідуальною манерою виконання, національним колоритом.

Картинам Олександра Лисенка притаманна яскрава кольорова гама, геометрія світла, невдана зацікавленість прихованими аспектами природи та людської сутності. Майстер у кожному полотні проявляє індивідуальний погляд на світ, що нас оточує.

Привабливості виставці додають графічні портрети Володимира Кочмаря. Характерні, життєстверджуючі обличчя співвітчизників – це данина поваги до трударів нашої землі...

■ BARANIVKA MUSIK LAB

У селі Баранівці Полтавської області уже вдруге проводиться рок-фестиваль – лабораторія Baranivka Musik Lab. Цього разу у ньому взяли участь харківські рок і хіп-хоп групи Shklo, Urbanistan та «Гараж Ньютона». У сільському Будинку культури протягом десяти днів звучатимуть імпровізаційні композиції, саундтреки до відомих кінофільмів, авторські пісні. Сільська громада із задоволенням надає концертний майданчик для експериментів виконавців авангардної музики, оскільки навзаєм музиканти щовечора влаштовують для них концерти, проводять майстер-класи. Популярність фестивалю у Баранівці зростає: щороку його відвідує все більше музичних гуртів.

Мистецтво новітніх технологій

Володимир СУБОТА

Цьогорічний фестиваль сучасного мистецтва NonStopMedia VIII, організований Муніципальною галереєю, яка за 20 років свого існування стала складовою арт-процесу України, пройшов на кількох мистецьких майданчиках Харкова.

Свої проекти представили художники з Вільноса, Одеси, Києва та Харкова. З-поміж медійних витворів 150 митців, котрі претендували на вихід до завершального туру, роботи десяти фіналістів вирізнялися змістовністю, професіоналізмом, новаторством, притаманністю саме contemporary art.

«Конкурсанти повинні були продемонструвати своє вміння реалізувати власні проекти з чіткою концепцією і внутрішньою логікою. Форма не мала переважати над змістом», – розповіла директорка Муніципальної галереї, член журі Тетяна Тумасян.

Учасники фестивалю одноставно підтвердили усталену істину: сучасне мистецтво тяжіє до синтезу, об'єднання почасти несумісних речей та явищ. Художники, котрі цього разу продемонстрували свої роботи харків'янам, часто шокували публіку епатажем і неординарністю. Авангардизм, який притаманний минулому

На фестивалі сучасного мистецтва

і нинішньому століттям, виходить на нові напрями свого розвитку. Зокрема, автори прагнуть до нових методів зображення – із задоволенням використовують сучасну мультимедійну техніку.

В арт-підвалі Муніципальної галереї Данило Перчак із Вільноса показав загалу свій «Відеострес». Кілька незавершених відеосюжетів із нашого повсякденного життя змушують замислитися над причинами тих обставин, які викликають у нас агресію, страх, паніку. Данило активно використовує шумові та зображувальні ефекти, щоб показати глядачеві невидиму межу між комфортом і стресом...

«Я працював у стилі стріт-арту, але зараз надаю перевагу відео-арту та медіа, – зазначає Данило Перчак. – Сучасне мистецтво приваблює мене можливістю постійно відкривати щось нове.

І я намагаюся це робити через двері, на яких зазвичай висить табличка «Входу немає».

У галереї COME IN харків'янка Лола Гайнутдінова показала пізнавальний проект під назвою «Архів. Харків», присвячений рідному місту та його мешканцям. Це цікава фотоінсталяція, своєрідний «перепис» жителів мегаполісу, історія стосунків кожного з них із Харковом.

Активно використовує у своїй творчості технічні засоби й одеський фотограф Максим Фіногеев. Його проект «Сезон закритий» – це мультимедійна робота про те, як змінюється навколишній ландшафт по завершенні туристичного сезону.

Основна тема – показати зворотний бік звичного туризму і його вплив на природу. Автор уміло поєднав документалістику із алегоричністю, публіцистику із фантазією. У

результаті вийшов актуальний мистецький проект.

У галереї Державної академії дизайну та мистецтв Hudromloft киянин Олексій Товпига презентував медіа-проект «Новорічна ялинка», в якому іронічно висвітлив роль влади у нинішньому суспільстві, запропонувавши глядачеві комбінації фрагментів новорічних телевізійних звернень усіх президентів за період незалежності України. Автор за допомогою слів та простору веде діалог із глядачем.

«Це не просто вправи з текстом, це, швидше, комбінаторна гра зі словами, експеримент із формою, у якій конкретний текст доповнюється відеорядом», – уточнює Олексій.

Митець – математик за освітою, тривалий час працював молодшим науковим співробітником в Інституті математики НАН України. Але одного разу збагнув, що це не його справа життя, бо хоче займатися сучасним мистецтвом. І сьогодні на питання «Хто він більше: математик чи художник?» – упевнено відповідає: «Я більше художник!» Він уже має сім подібних проектів, які успішно демонструються у різних галереях.

Журі одноставно визнало роботу Олексія Товпиги «Новорічна ялинка» переможцем фестивалю. Йому надали можливість виставитися у польській галереї «Арсенал» (місто Білосток) та наступного року взяти участь в Одеському біенале сучасного мистецтва.

«Перлина Слобожанщини»

Під такою назвою пройшов перший історико-культурний фестиваль, присвячений алансько-болгарському спадку регіону, – у селищі Верхній Салтів Вовчанського району.

До національного археологічного комплексу «Верхній Салтів» входять: безпосередньо городище, два поселення і п'ять могильників, що їх на обох берегах Сіверського Дінця свого часу полишили древні алани та болгари (кочові племена, котрі жили на території нинішньої Слобожанщини у ранньому Середньовіччі).

Науковці досліджують їх уже кілька десятиліть. На основі знайдених тут арте-

фактів сформована багата колекція місцевого музею. Організатори свята (а це благодійні фонди, військово-історичні клуби – за підтримки профільних департаментів Харківської облдержадміністрації) поставили за мету популяризувати

це унікальне місце серед туристичного бізнесу. Безцінні археологічні знахідки, науково-практична конференція – не все, чим залучали відвідувачів організатори фестивалю. Тут інсценізували битви з використанням середньовічної зброї, працювали екскурсоводи, виступали численні фольклорні та етноколективи із Києва, Харкова, Дніпра, Полтави, Сум...

«Потенціал середньовічної Слобожанщини величезний. Туристам може бути цікаво не лише у нас. Таких пам'яток чимало у Харківському, Ізюмському, Валківському районах», – каже директор музею-заповідника «Старий Салтів» Любомир Письменюк.

інформуємо

ГЕНДИРЕКТОРОМ НІЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ» ОБРАЛИ ОЛЕКСІЯ ЛУКАШЕВИЧА

12 вересня у Міністерстві культури України відбулося друге засідання Конкурсної комісії з конкурсного добору на посаду генерального директора Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав».

Свої презентації проектів програм розвитку Заповідника на один і п'ять років представили кандидати, які подали документи для участі у конкурсному доборі на посаду генерального директора мистецького закладу та були допущені до другого етапу конкурсу.

Першим виступав Павло Довгошя. Презентуючи свій проект, він акцентував увагу на перетворенні Переяслава у «місто-музей», з обов'язковим покращенням супутньої інфраструктури та приєднанням до системи ІСОМ.

Його опонент Анатолій Ізотов на перший план поставив вирішення нагальних проблем Музею, як от проведення робіт для поліпшення умов збереження пам'яток, прокладання нових туристичних маршрутів, питання безпеки та залучення студентів для проходження практики у Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав».

Олексій Лукашевич, окрім презентації нового проекту, загострив увагу присутніх на теперішній ситуації в Заповіднику, проте не забув і про нову програму розвитку, в якій врахував усі недоліки, виявлені ним за час виконання обов'язків генерального директора господарства.

Завершував презентацію проектів Віктор Ткаченко – з програмою, спрямованою на створення умов для наукових досліджень, приділення уваги студентам і школярам районних навчальних закладів та інформаційну рекламу Заповідника.

Заслухавши всі проекти розвитку від кандидатів та поспілкувавшись із ними після презентацій, Конкурсна комісія більшістю голосів визнала переможцем конкурсного добору на посаду генерального директора Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» Лукашевича Олексія Михайловича.

Утім, презентації кандидатів Павла Довгоші та Олексія Лукашевича викликали бурхливе обговорення: як серед членів Комісії, так і серед присутніх на засіданні представників громадськості та ЗМІ. Так, один із членів Комісії, Олесь Пошивайло, провідний науковий співробітник Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, доктор історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, прокоментував рішення Комісії так: «Це ганьба! Завдяки ретрограду – голові Конкурсної комісії – обрали того, хто знищує національну культуру!»

Натомість переможець конкурсу Олексій Лукашевич запевнив, що робитиме все від нього залежне, щоб Заповідник гідно представляв культурно-мистецьке надбання краю. «Я готовий виконати всі ті плани і проекти, що викладені у програмі розвитку Заповідника. ▶

Художній музей очолить Юлія Литвинець

Рішенням Конкурсної комісії переможцем конкурсного добору на посаду генерального директора Національного художнього музею України призначено Юлію Литвинець.

У Міністерстві культури України відбулося друге засідання Конкурсної комісії з конкурсного добору на посаду генерального директора Національного художнього музею України.

Проекти програм розвитку Національного художнього музею України на один і п'ять років представили два претенденти на посаду генерального директора мистецького закладу:

– Наталя Заболотна – арт-менеджер, громадський діяч, заслужений діяч мистецтв України, комісар I Київського міжнародного бієнале сучасного мистецтва ARSENAL 2012; очолювала ДП «Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал»;

– Юлія Литвинець – головний зберігач фондів Національного художнього музею України, член ІКОМУ, автор низки наукових досліджень та куратор музейних виставок.

Під час своєї презентації проекту розвитку Національного художнього музею Наталя Заболотна зробила акцент на міжнародному менеджменті та промоції закладу. На її думку, колекції Музею мають стати відомими на увесь світ, а менеджмент установи – відповідати європейським критеріям. Особливу увагу пропонувала приділити обміну експозиціями на світовому рівні. Окремо вона відзначила необхідність здійснення реставраційних робіт будівлі Музею з урахуванням потреб сучасності.

Своєю чергою, Юлія Литвинець інформувала Комісію про проведену нею роботу на посаді виконувача обов'язків директора Національного художнього музею України та презентувала стратегію розвитку закладу, яка передбачала відновлення будівлі Музею, відхід від політики пасивного колекціонування до активного, зміни до підходу у міжнародній виставковій політиці, випуск нових каталогів закладу, нову квиткову політику та осучаснення сайта.

Представлені презентації двох претендентів пройшли тривале обговорення і викликали жваві дискусії серед членів Комісії.

За результатами обговорення, більшістю голосів (5 голосів – «за» Юлію Литвинець,

4 – «за» Наталю Заболотну). Конкурсна комісія визнала переможцем конкурсного добору Юлію Литвинець.

Перед оголошенням результатів засідання голова Комісії Микола Яковина повідомив, що під час обговорення представлених презентацій кандидат Наталя Заболотна, посилюючись на необ'єктивне ставлення до неї та лобювання інтересів іншого кандидата, подала заяву про недовіру до голови Комісії.

«Я вважаю, що конкурс пройшов із грубим порушенням процедури. Я оголосила заяву про відвід та оприлюднила її перед членами Комісії: пан Яковина, голова Комісії, порушив статтю 22 Закону України «Про культуру», проявляючи своє упереджене ставлення до одного з кандидатів (заява буде оприлюднена на інформаційних ресурсах). Це виглядало як агітація. Я вважаю, що була поставлена в абсолютну нерівні умови, і я буду оскаржувати це рішення», – заявила Наталя Заболотна після оголошення результатів голосування.

Юлія Литвинець поділилася своїми планами після конкурсу: «Вибори відбулися. І пані Наталя, і я – максимально показали наші можливості, наше бачення розвитку Музею. Сподіваюся, громадськість прийме це. Планів дуже багато, втім, потрібно розуміти, що в нашій державі, з непростотою економічною ситуацією та війною, важко складати далекоглядні та перспективні плани і бути впевненим, що вони будуть реалізовані. Але ми максимально будемо опиратися на наші музейні сили, на наш музейний колектив».

Щодо конфліктної ситуації під час проведення конкурсу, то, за словами Юлії Лит-

винець, вона сама не впливала ні на кого з членів Комісії та не нав'язувала свою точку зору: «Я не була агресивною, не створювала додаткові інформаційні приводи. Шум, який піднявся, вважаю недоцільним і некоректним, тож, на мій погляд, конкурс відбувся. Тим паче, органом управління є Міністерство культури. Якщо мої кроки на посаді будуть неадекватними, нестигмуть загрозу Музею, то Міністерство завжди може розірвати контракт».

Член Конкурсної комісії, український арт-менеджер, куратор та музикант Павло Гудімов виклав свої зауваження: як до самого закону, так і до процедури проведення конкурсного добору.

«По-перше, було два представники однієї громадської організації в Комісії, які потрапили туди завдяки жеребкуванню. Це достатньо сумнівний момент, адже Комісія має представляти повне бачення і сприйняття мистецького середовища. Ще більший дисбаланс у складі Комісії викликає перевага представників із державних органів культури перед незалежними експертами.

Треба віддати належне Міністерству культури, яке запросило Владу Троїцького і мене, бо інакше в Комісії були б лише державні представники. І це неправильно для нашого нового часу. Державний і недержавний сектори потрібно зрівнювати», – поділився власним баченням Павло Гудімов.

Точка зору голови Конкурсної комісії Миколи Яковина на результати конкурсу однозначна. «У результаті таємного голосування було визначено переможця конкурсу. Були присутніми всі члени Комісії, з приводу кожного етапу процедури ухвалювали колегіальне рішення. По завершенні кожного етапу я звертався із запитанням до членів Комісії, а також до присутніх: чи немає якихось зауважень. Зауважень щодо процедури не було. Я вважаю, що процедура дотримана, конкурс відбувся гласно, публічно і відкрито», – заявив він.

Нагадаємо, до складу Конкурсної комісії з конкурсного добору на посаду генерального директора Національного художнього музею України увійшли: від колективу НХМУ – Микола Яковина, Олена Крамарева, Людмила Міляєва; від громадських організацій – Ганна Андрес, Олена Тітова, Богдан Губаль; від Мінкультури – Владислав Троїцький, Павло Гудімов, Ольга Балашова.

Прес-служба Мінкультури

▶ І надалі докладатиму зусиль, аби цей заклад, який справді є флагманом заповідної справи в Україні, популяризував культурні надбання Переяславщини», – сказав він.

Голова Конкурсної комісії Богдан Кожушко прокоментував перебіг конкурсного процесу та вибір більшості членів Комісії: «Було надзвичайно важко зро-

бити вибір, адже в самому Заповіднику, у колективі, досить напружена ситуація. Але, на мою думку, було ухвалене правильне рішення, ухвалене авансом.

До представленого паном Лукашевичем проекту розвитку Заповідника було висунуто багато критичних зауважень, однак члени Комісії відзначили і позитив – здійснену ним роботу в

закладі. На мою думку, наше рішення правильне».

Один із претендентів на посаду генерального директора НІЕЗ «Переяслав» Анатолій Ізотов рішення Комісії розглядає як звичайний конкурсний процес, головне, на його думку, – це розвиток Заповідника.

«Конкурс є конкурс. Будь-хто, хто прийде на цю посаду, має вирішувати глобальні проблеми

господарської частини, власне, збереження пам'яток, здійснювати інтеграційний процес міста до Заповідника, а Заповідника до міста. Тому ті напрацювання, які в мене є в цьому напрямку, я обов'язково передам новому директору», – поділився своїм баченням Анатолій Ізотов.

Прес-служба Мінкультури

Головний редактор
інтернет-порталу «Культура»
Олександр ЛИТВИНЕНКО

ПІСЛЯМОВА

■ ПЕКТОРАЛЬ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗИ

17 вересня у Центральному парку культури і відпочинку міста Чернігова відбувся «Молочний фестиваль 2016».

Специфіка цього своєрідного заходу визначила відповідну риторику його офіційної частини, акценти репертуару концерту та передала саму атмосферу свята. Ключовими фестивальними словами, звісно, були «молоко», «корова» та похідна від них лексика.

У вітальних промовах заступника голови облдержадміністрації Леоніда Сахневича та заступника голови обласної ради Арсена Дідура йшлося про здобутки молочної галузі Чернігівщини, зокрема про модернізацію виробництва, поліпшення якості молочної продукції, орієнтованої на євростандарти.

Ведучі концертної програми перед виступами учасників художньої самодіяльності подавали багато цікавої інформації про користь молока – як вагомої складової у харчуванні людини, що прагне вести здоровий спосіб життя. А вокалісти посилювали «агітацію» чудовими піснями.

У доцільності «молочного напрямку» переконалися чернігівці, продегуштувавши найрізноманітнішу продукцію багатьох молочнопереробних підприємств області, відразу займаючи чергу, аби її придбати.

Жваво йшла також торгівля м'ясними та хлібо-булочними виробами, продуктами бджільництва, яких було багато – смачних і різних. Отож слушно прозвучала думка якогось дотепника під час дегустації щодо запровадження фестивалів ковбаси, меду тощо.

Можливо, так воно й буде в майбутньому. А от на черговий молочний фестиваль слід сподіватися з більшою певністю. Бо нинішній пройшов особливо цікаво і з користю для його відвідувачів.

Василь ЩЕРБОНОС
Фото Леоніда ВІЛЕНСЬКОГО

Покликання до звитяги

Семен ВАСИЛЕНКО

Цими вихідними в історико-культурному туристичному комплексі «Парк Київська Русь», що в селі Копачів Обухівського району, пройшов міжнародний чемпіонат з історичного фехтування «Поклик Героїв».

На п'яті ювілейні змагання завітали і представники Національного газетно-журнального видавництва.

«Поклик героїв» – це щорічний фестиваль лицарських турнірів, в якому беруть участь сотні бійців із різних країн світу. Це не постановні бої, тут усе по-справжньому: видовишно, жорстко, з металом... Цього разу приїхали представники 12 країн. Відважні лицарі – учасники клубів історичної реконструкції – у важких обладунках, з бойовими мечами та сокирами, різнобарвними стягами та щитами з гербами, а голо-

вне – мужні та вправні у двобоях та масових битвах.

Серед номінацій чемпіонату – бої лицарів «Стінка на стінку», поєдинки «21 на 21», в яких найкраще проявляються тактичні навички бійців; бої «5 на 5 бійців», у яких головну роль відіграють індивідуальна майстерність і почуття «плеча» товариша, витримка і взаємодія між бійцями.

Чоловічі номінації були вкрай напруженими. За словами поціновувачів таких

заходів, цьогоріч рівень команд значно виріс, хлопці просто молодці. Переможцем чемпіонату в найпрестижнішій номінації «21 на 21» став вітчизняний клуб «Айна Бера». Новацією стали жіночі бої. Дівчата змагалися у номінаціях «Меч-меч», «Щит-меч» і «5 на 5».

Також гості «Парку Київська Русь» мали змогу побачити видовищні виступи кінно-трюкового театру, стрільбу з трубушету вогняними ядрами та фаєр-шоу.

Фоторепортаж Вікторії БУКЕТ

Газета «Культура і життя»

№ 39 (4714), 23 вересня 2016 р.

Виходить із 7 жовтня 1923 року
Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 1026 від 26.10.94 р.

Засновники

Міністерство культури України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

Головний редактор

Євген БУКЕТ

Адреса редакції

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-62
cultandlife@gmail.com

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор

Андрій ЩЕКУН

Видавнича рада

Андрій КУРКОВ (голова), Анатолій СЕРИКОВ (заступник голови), Андрій ВАСЮК (секретар ради), Олег ВЕРГЕЛІС, Богдан ГАЛАЙКО, Віктор фон ЕРЦЕН-ГЛЕРОН, Юрій ЗУБКО, Ростислав КАРАНДЄЄВ, Олексій КОНОНЕНКО, Наталія МУСІЄНКО, Юрій ПЕРОГАНІЧ, Андрій ЩЕКУН

Адреса видавництва

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498-23-65

Дизайн та верстка

Сергій ЗАДВОРНИЙ

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від «А» до «Я»»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
Тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
Тел.: +38 (044) 498-23-64;
+38 (097) 111-17-56

Редакція не публікує колективні листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд.

Передрук і відтворення текстових та ілюстративних матеріалів «Культури і життя» – тільки з письмового дозволу редакції.

© «Культура і життя», 2016

ПЕРЕДПЛАТА НА ГАЗЕТУ ТРИВАЄ

Передплатна ціна на 2016 р.:
1 місяць – 19,22 грн; півріччя – 115,32 грн
У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.
Передплатний індекс
60969

Медіа-портал «Культура»: <http://cultua.media>

Наклад 5 000

Ціна договірна

